

unicef

dla każdego dziecka

PRAWA DZIECKA I EDUKACJA O PRAWACH DZIECKA

HISTORIA • TEORIA • PRAKTYKA

Opracowanie i redakcja:

Małgorzata Połowniak-Dąbrowska, Manager Projektów Edukacyjnych UNICEF Polska

Opracowanie graficzne, skład, korekta, druk:

Taka Paka Project and Design Group – Halina Ostaszewska
takapaka.com

Rysunki:

Maciej Trzepałka

Każda część niniejszej publikacji może być bez ograniczeń wykorzystywana pod warunkiem umieszczenia następującej adnotacji: Stowarzyszenie UNICEF Polska (2019). „*Prawa dziecka i edukacja o prawach dziecka. Historia • Teoria • Praktyka*”, Połowniak-Dąbrowska M., UNICEF Polska, Warszawa 2019.

ISBN 978-83-950808-3-8

Stowarzyszenie Polski Komitet Narodowy Funduszu Narodów Zjednoczonych
na Rzecz Dzieci – UNICEF
ul. Rolna 175 D
02-729 Warszawa
e-mail: unicef@unicef.pl
www.unicef.pl

PRAWA DZIECKA I EDUKACJA O PRAWACH DZIECKA

HISTORIA • TEORIA • PRAKTYKA

unicef dla każdego dziecka

Spis treści

Przedmowa	5
Edukacja o prawach dziecka	6
Dlaczego edukacja o prawach dziecka jest ważna?	6
Definicja edukacji o prawach dziecka	7
Usytuowanie edukacji o prawach dziecka w kontekście innych dziedzin	8
Korzyści płynące z edukacji o prawach dziecka	9
Jak uczyć o prawach dziecka?	10
Prawa dziecka – historia i teoria	11
Narodziny praw dziecka	11
Na drodze do Konwencji o prawach dziecka	13
Konwencja o prawach dziecka	16
Komitet Praw Dziecka w Genewie	18
Zasady, na jakich opiera się Konwencja o prawach dziecka	18
Konwencja o prawach dziecka a inne dokumenty stanowiące prawo	19
Gdzie szukać pomocy?	20
Numery do zapamiętania	23
Dokumenty	27
Skrót Konwencji o prawach dziecka	27
Konwencja o prawach dziecka	30
Protokoły dodatkowe	42
Bibliografia	56

1989 r. – Dwóch chłopców – skautów, w towarzystwie Dyrektora Generalnego UNICEF Jim'a Granta i Ambasadora Dobrej Woli UNICEF Audrey Hepburn – telefonują z siedziby głównej ONZ w Nowym Jorku do dzieci w biurze ONZ w Genewie z informacją, że Konwencja o prawach dziecka została przyjęta.

Przedmowa

Oddajemy w Państwa ręce szczególną publikację – podręcznik o prawach dziecka. Jest to wyjątkowy materiał, gdyż opisuje zagadnienie praw dziecka bardzo szeroko. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom nauczycieli i pedagogów współpracujących z UNICEF, którzy sygnalizowali niejednokrotnie potrzebę merytorycznego wsparcia w ich pracy dydaktycznej z dziećmi i młodzieżą w tym obszarze, postanowiliśmy wypełnić lukę wydawniczą we wspomnianej dziedzinie.

Nasz podręcznik rozpoczynamy od wyjaśnienia, dlaczego warto uczyć o prawach dziecka i czym jest taka edukacja. Dla UNICEF niezwykle istotne jest, by nie ograniczać kwestii praw dziecka i edukacji o ich prawach wyłącznie do teorii. Jest ona punktem wyjścia do wdrażania konkretnych rozwiązań i działań, które pozwolą najmłodszym na realizację ich praw w praktyce. Dlatego mamy nadzieję, że z chęcią

pochyłą się Państwo nad treścią tego opracowania, skorzystają z zawartych w nim wskazówek i zawsze będą znajdować w swojej pracy z uczniami przestrzeń do regularnego włączania tematyki praw dziecka.

W publikacji zaprezentowaliśmy Państwu także historię rozwoju praw dziecka wskazując, jak rodziła się idea powstania najważniejszego dokumentu stanowiącego o prawach najmłodszych – Konwencji o prawach dziecka. Jako Polacy mamy swój udział w tych pracach, stąd spoczywa na nas szczególny obowiązek – ale i misja – upowszechniania wiedzy o prawach dziecka, a także dbania o wprowadzanie jak najwyższych standardów w zagwarantowaniu najmłodszym obywatelom ich praw. Wierzymy, że przy Państwa udziale zadanie to zostanie zrealizowane.

Adresatem podręcznika, poza grupą nauczycieli, są wszystkie

osoby, które na co dzień pracują z dziećmi, w tym przedstawiciele władz państwowych, samorządowych oraz reprezentanci urzędów, instytucji i organizacji powołanych do sprawowania opieki i gwarantowania ochrony najmłodszym.

Każda dorosła osoba powinna posiadać wiedzę o prawach dziecka. Im więcej z nas będzie świadomych tych treści, tym większe prawdopodobieństwo, że żadne dziecko w naszym otoczeniu nie zagna krzywdy bądź cierpienia. Dlatego zachęcamy Państwa do zapoznania się z poniższą tematyką i mamy nadzieję, że będziemy wspólnie kształtować wrażliwość społeczną na los najmłodszych. Tego wszystkim, a w szczególności dzieciom, życzymy.

Miłej lektury!

UNICEF Polska

Edukacja o prawach dziecka

O tym, jak ważna jest edukacja, przekonywać nikogo nie trzeba. Wiedza i umiejętności, które nabywamy w trakcie szkolnej edukacji, pozwalają nam sprawnie funkcjonować w dorosłym życiu. Co więcej, szkolimy się i zdobywamy nowe kompetencje także w kolejnych etapach naszego życia, po zakończeniu szkoły. Każda nowa wiedza to rozwój. Doceniamy coraz silniej kompetencje społeczne. Gwarantują nam one nawiązywanie dojrzałych relacji interpersonalnych oraz radzenie sobie w życiu w trudnych sytuacjach. Wiedza, której potrzebujemy, by odnaleźć się w szybko zmieniającym się świecie, bardzo często wykracza poza treści podręczników. Rzeczywistość stawia przed nami nowe wymagania i musimy umieć się do nich zaadaptować. Nagromadzone doświadczenia i zdobyte informacje umożliwiają nam realizację wyznaczonych przez siebie celów. Ogromną rolę w całym procesie naszego funkcjonowania w społeczeństwie odgrywa np. znajomość prawa. Pozwala nam uniknąć wielu nieprzyjemnych sytuacji, na które możemy być narażeni, nawet nie zdając sobie z tego sprawy. Dlatego tak ważne wydaje się włączenie podstaw edukacji prawnej do

programów nauczania. Prawo cywilne, rodzinne czy prawa konsumenta to obszary, o których podstawową wiedzę powinien posiadać każdy obywatel. Innym obszarem, często pomijanym w myśleniu w kategoriach prawa, są prawa dziecka. O ile temat praw człowieka pojawia się okazjonalnie w dyskursie publicznym, o tyle prawa dziecka są praktycznie wszędzie pomijane. A gdy już słyszymy bądź czytamy o prawach dziecka, to niestety przeważnie są to informacje o negatywnym wydźwięku. Dowiadujemy się o prawach dziecka w kontekście ich łamania, w tym przede wszystkim krzywdy i cierpienia, jakich doświadczają dzieci. Aby to zmienić, należy wprowadzić elementy edukacji o prawach dziecka już od najmłodszych lat kształcenia.

Dlaczego edukacja o prawach dziecka jest ważna?

Warto przyjrzeć się temu zagadnieniu i zastanowić się nad pozytywnymi płynącymi z edukacji o prawach dziecka. Po pierwsze, edukacja o prawach dziecka to element budowania świadomego społeczeństwa obywatelskiego. Przekazywanie od najmłodszych

lat dzieciom wiedzy o ich prawach i uczenie korzystania z nich daje szansę na wykształcenie w przyszłości postaw zaangażowania społecznego, potrzeby partycypacji w życiu społeczności lokalnej i podejmowania działań na jej rzecz. Implementacja edukacji o prawach dziecka to także kształtowanie wśród najmłodszych właściwego systemu wartości, a także umiejętności krytycznego myślenia. Społeczeństwo charakteryzujące się takimi przymiotami jest w stanie podejmować świadome wybory, które w perspektywie długofalowej będą służyły wszystkim obywatelom. Urzeczywistnienie powyższej wizji jest bezpośrednio związane z wprowadzeniem elementów edukacji o prawach dziecka. Co istotne, charakter takiej edukacji nie może być incydentalny. Pozytywne efekty będzie można zaobserwować wówczas, gdy edukacja o prawach dziecka obejmie swoim zasięgiem jak największą grupę dzieci i młodzieży, a sposób jej organizacji nie ograniczy się wyłącznie do formalnej edukacji szkolnej. Idea praw dziecka musi zaistnieć w szerszej perspektywie, a co najważniejsze musi zostać zrozumiana i przyjęta przez dorosłych – osoby odpowiedzialne za budowanie przestrzeni dla

dzieci. Dobrze rozumiana edukacja o prawach dziecka powinna wskazać im nie tylko zrozumiałą wiedzę o prawach, ale przede wszystkim dać im narzędzia do wykorzystywania ich w codziennym życiu. Prawa dziecka to nie tylko suche zapisy i paragrafy z Konwencji o prawach dziecka - ważne, aby były one podstawą do stworzenia dzieciom jak najlepszych warunków do rozwoju i realizacji własnych potrzeb.

Definicja edukacji o prawach dziecka

Kiedy wiemy już, jak ważna jest edukacja o prawach dziecka, warto przyrzeć się jej dokładnie i zrozumieć, na czym polega. Nie istnieje jedna definicja edukacji o prawach dziecka. Nie jest ona osobną dziedziną czy przedmiotem nauczania, stąd potrzeba określenia jasnych granic tak, by osoby zajmujące się dydaktyką i pragnące promować prawa dziecka poznały lepiej ten obszar. Dla UNICEF „edukacja o prawach dziecka to proces nauczania i uczenia się o zapisach i zasadach zawartych w Konwencji o prawach dziecka”. Celem tego procesu jest wyposażenie dorosłych i dzieci w wiedzę i umiejętności, które pozwolą im podejmować działania mające na celu realizację i ochronę praw dziecka w środowisku rodzinnym, szkolnym, a także na poziomie społeczności lokalnej, kraju czy świata (za: *Child Rights Education Toolkit*, UNICEF PFP, 2014). Ta krótka definicja zwraca uwagę na wszystkie najważniejsze aspekty edukacji o prawach dziecka. Można je ująć w kilku punktach:

Edukacja o prawach dziecka nie ogranicza się wyłącznie do przekazania i przyswojenia teoretycznej wiedzy. Poprzez uczestnictwo w procesie edukacji należy rozumieć także zdobywanie konkretnych kompetencji, które zostaną wykorzystane do wprowadzanie zmian w swoim najbliższym otoczeniu, a których celem jest zagwarantowanie wszystkim dzieciom możliwości korzystania z ich praw.

Uczestnikami procesu edukacji o prawach dziecka są nie tylko dzieci jako ci, których ten temat dotyczy. Niezwykle istotne jest uświadamianie i edukowanie dorosłych na temat praw najmłodszych. To oni – rodzice, opiekunowie, pedagodzy, osoby odpowiedzialne za tworzenie prawa dotyczącego dzieci i przedstawiciele innych grup oraz profesji mających kontakt z dziećmi i pracujących na ich rzecz – powinni posiadać gruntowną wiedzę i głębokie zrozumienie dla idei praw dziecka.

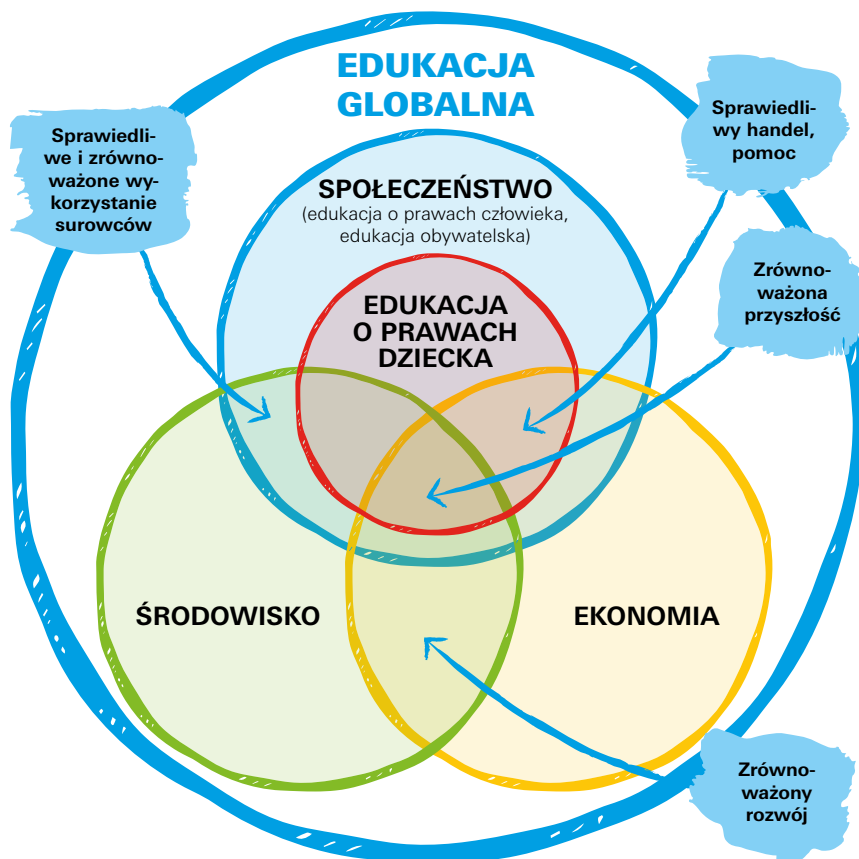
Prawa dziecka nie ograniczają się wyłącznie do kontekstu indywidualnego. Prawa dziecka mają zastosowanie zarówno w skali mikro – czyli właśnie perspektywy pojedynczej jednostki, która zna i korzysta ze swoich praw, jak i w skali makro – rozpatrywania ich w szerszej perspektywie funkcjonowania w grupie, społeczności, a nawet globalnie: kraju czy świata. Prawa dziecka są na tyle uniwersalne, że znajdują swoje odzwierciedlenie we wszystkich tych przestrzeniach.

Idąc tym tropem można stwierdzić, że edukacja o prawach dziecka jest urzeczywistnieniem wizji zawartej w Preambule do Konwencji o prawach dziecka: „...**dziecko powinno być w pełni przygotowane do życia w społeczeństwie jako indywidualnie ukształtowana jednostka, wychowana w duchu ideałów zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych, a w szczególności w duchu pokoju, godności, tolerancji, wolności, równości i solidarności.**”

Edukacja globalna – to bardzo szerokie pojęcie. Często jest rozpatrywana z perspektywy trzech obszarów: człowieka, środowiska i ekonomii.

Edukacja o prawach dziecka – edukacja o prawach dziecka bazuje na wiedzy z zakresu praw człowieka. Łączy w sobie elementy wiedzy i doświadczeń z trzech obszarów: człowiek, ekonomia, Ziemia. Jest istotna dla edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Ludzie – obszar ten dotyczy edukacji przez pryzmat postrzegania jednostki – edukacja o prawach człowieka, jak i jej funkcjonowania w społeczeństwie – edukacja obywatelska.

Rysunek 1. Edukacja o prawach dziecka a inne obszary wiedzy (za: *Child Rights Education Toolkit*, UNICEF 2014, s. 29).

Podsumowując, edukacja o prawach dziecka obejmuje:

- Umiejscowienie zapisów i zasad Konwencji o prawach dziecka w:
  - › formalnej i nieformalnej edukacji dzieci, w tym przede wszystkim w podstawie programowej nauczania (na każdym etapie edukacji),
  - › programie kształcenia nauczycieli i osób pracujących bezpośrednio z dziećmi.
- Podnoszenie świadomości osób dorosłych na temat praw dziecka poprzez media i inne kanały, które docierają do rodziców, członków

społeczności lokalnej i całego społeczeństwa.

- Kształtowanie kompetencji dzieci (jako podmiotów, których prawa dotyczą) oraz dorosłych (odpowiedzialnych za zagwarantowanie tych praw) w celu implementacji praw dziecka w codzienne życie.

Usytuowanie edukacji o prawach dziecka w kontekście innych dziedzin

Edukacja o prawach dziecka czerpie bardzo mocno z innych dziedzin wiedzy. Jest zakorzeniona w obszarze wiedzy o prawach

człowieka i edukacji obywatelskiej. Zawiera w sobie elementy edukacji ekonomicznej, o zrównoważonym rozwoju i ogólnej wiedzy o świecie. Należy pamiętać, że prawa dziecka są uniwersalne i odnoszą się do sytuacji wszystkich dzieci na świecie, stąd tak szerokie ujęcie ich perspektywy. Zależności te zobrazowane zostały na Rysunku 1.

Bardzo ważne jest, by nie ograniczać edukacji o prawach wyłącznie do przestrzeni szkolnej. Oczywiście formalna edukacja odbywa się w murach szkoły, pod okiem nauczycieli w oparciu o przygotowane programy.

Jednak zadaniem edukacji o prawach dziecka jest wyjście poza ten schemat. Edukacja o prawach dziecka powinna odbywać się we wszystkich przestrzeniach, jakie są ważne dla dzieci i w których dzieci funkcjonują. Trudno sobie wyobrazić np. naukę partycypacji bez aktywnego włączenia tego komponentu w życie szkoły i wyjścia z tą ideą także

poza nią. Aktywność społeczna, prawo do wyrażania swojego zdania to prawa dziecka, które najmłodszy muszą móc realizować w każdej sferze swojego życia. To właśnie od dorosłych zależy, w jakim stopniu te prawa będą miały możliwość być realizowane w poszczególnych procesach. Jeśli od najmłodszych lat dzieci będą otrzymywać od

nas komunikaty, że ich zdanie się liczy, będą proszone o wypowiedzenie się, zaangażowanie – wówczas przyjmą taką postawę jako naturalną w funkcjonowaniu. Nie można tylko sprowadzić tych działań do okazjonalnych wydarzeń. Prawa dziecka nie są „od święta, ale są na co dzień”.

Prawa dziecka w podstawach programowych nauczania

Z badania przeprowadzonego przez UNICEF we współpracy z Queen's University w Belfaście z 2015 roku wynika, że w większości z 26 badanych krajów prawa dziecka nie są prawnie umocowane w oficjalnych podstawach programowych nauczania. Tylko w 11 badanych krajach edukacja o prawach dziecka jest obecna w programach nauczania.¹ W 7 innych prawa dziecka są obecne fragmentarycznie w programach nauczania bądź dotyczą edukacji w wybranych regionach kraju.

W krajach, w których edukacja o prawach dziecka nie jest w żadnym stopniu uwzględniona w podstawach programowych, dostrzeżono jednocześnie brak jakiegokolwiek alternatywnego rozwiązania, zmierzającego do zapewnienia edukacji o prawach dziecka w placówkach edukacyjnych. Badani nauczyciele i pedagodzy zwrócili uwagę na brak narzędzi i materiałów dydaktycznych niezbędnych do pracy z dziećmi i młodzieżą w tym obszarze.

Zagwarantowanie obecności tematyki praw dziecka w podstawach programowych kształcenia uczniów na wszystkich poziomach jest wyzwaniem, jakie stoi przed wszystkimi decydentami odpowiedzialnymi za tworzenie strategicznych dokumentów w państwie. Dobrze, by zdawali sobie z tego sprawę. Dla UNICEF kwestia edukacji dzieci, w tym edukacji o prawach dziecka, jest niezwykle istotna i od lat organizacja podejmuje szereg działań mających na celu upowszechnianie wiedzy o prawach dziecka wśród polskich uczniów.

¹ *Teaching and learning about child rights: a study of implementation in 26 countries*, (ed.) Jerome, L. i inni. (2015)

Korzyści płynące z edukacji o prawach dziecka

Analizując powyższe, można łatwo zauważyć, że edukacja o prawach dziecka wiąże się z samymi pozytywnymi. Dzieci uczestniczące w takiej edukacji są bardziej świadome, aktywne, pełne inicjatywy, kreatywne, a to z pewnością spowoduje, że w dorosłym życiu będą prezentowały taką samą postawę zaangażowania. Warto tu wspomnieć o efektach potwierdzonych praktyką i badaniami w krajach, gdzie edukacja o prawach dziecka jest z powodzeniem

realizowana od dłuższego czasu. W Wielkiej Brytanii, gdzie od wielu lat UNICEF wdraża program „Szkół Przestrzegających Praw Dziecka” (*Right Respecting Schools*), prowadzony jest monitoring wpływu edukacji o prawach dziecka na życie dzieci. Wynika z niego, że uczniowie uczestniczący w takiej edukacji kształtują swój system wartości i nabywają kompetencji społecznych, które pozwalają im budować pozytywne relacje interpersonalne (Sebba, Robinson, 2010). Stała edukacja o prawach dziecka niweluje problemy wychowawcze, buduje otwartość i pomaga kształtować umiejętność

otwarcia na innych. Jest także czynnikiem chroniącym przed doświadczaniem przez młodzież zachowań ryzykownych. I tak np. w Hiszpanii w jednej ze szkół, gdzie wdrożono taki program nauczania, zaobserwowano polepszenie relacji społecznych między uczniami, znaczny spadek problemów z zachowaniem dzieci, zwiększenie samooceny poszczególnych uczniów i otwarcie na innych². Nauczyciele zaś deklarowali wyższy poziom satysfakcji z pracy.

² *Teaching and learning about child rights: a study of implementation in 26 countries*, (ed.) Jerome, L. i inni. (2015)

Podsumowując, można stwierdzić, że regularnie prowadzona edukacja o prawach dziecka sprzyja rozwijaniu kompetencji społecznych dzieci od najmłodszych lat i wpływa na jakość budowanych relacji interpersonalnych przez młodzież. Implementacja edukacji o prawach dziecka pozwala na budowanie dobrego klimatu szkoły, co przekłada się na właściwe funkcjonowanie w niej zarówno uczniów, jak i nauczycieli.

Jak uczyć o prawach dziecka?

Kiedy przekonamy się już, jak istotna jest edukacja o prawach dziecka, i zechcemy włączyć ją do programu nauczania, staje się przed dylematem „jak uczyć o prawach dziecka?”. Odpowiedź wydaje się oczywista

– najlepiej w jak najbardziej naturalny sposób tak, by dotrzeć z przekazem do odbiorcy. Zatem wykorzystujemy w edukacji o prawach dziecka techniki i metody odpowiadające konkretnym grupom wiekowym. Wiedza o prawach dziecka jest z jednej strony taką samą wiedzą jak treści innych przedmiotów i jej podstawy powinny zostać przekazane uczniom w zrozumiałym sposobie. Ale teoria jest zaledwie punktem wyjścia dla kształtowania postawy zaangażowania młodych ludzi i uświadomienia im, że prawa dziecka są ważne w ich codziennym funkcjonowaniu. Ta jakościowa zmiana w edukacji o prawach dziecka może nastąpić tylko i wyłącznie w sytuacji pełnej implementacji praw dziecka w życie szkoły, w tym w uwzględnieniu ich w zasadach funkcjonowania

placówki i oddaniu podopiecznym części odpowiedzialności, jaka się z tym wiąże. Dobrym przykładem może tu być partycypacja dzieci i młodzieży. Niezwykle trudno nauczyć się jej tylko z podręczników. Realne włączenie młodych ludzi w debatę i procesy podejmowania decyzji nie będzie miało miejsca bez zrozumienia i przyjęcia tej idei przez dorosłych, którzy w relacjach z dziećmi zaczną ją stosować. Czy zdanie dzieci w kwestiach ich dotyczących powinno być brane pod uwagę? Czy jest sens wprowadzania demokratyzacji życia szkoły, klasy, grupy? Jeśli zawahaliśmy się udzielając odpowiedzi twierdzącej na choć jedno z tych pytań, oznacza to, że istnieje silna potrzeba urzeczywistnienia praw dziecka w codziennej praktyce edukacyjno-wychowawczej.

Prawa dziecka – historia i teoria

Edukacja o prawach dziecka to wyzwanie, przed którym stoi współczesny świat. Wiele aspektów dotyczących praw najmłodszych dotyczy zagadnień różnych dziedzin i nauk, odnosząc się tak naprawdę do gruntownej wiedzy o człowieku, społeczeństwie i ekonomii. Ciężko będzie uniknąć poruszania tematu praw dziecka, gdyż są one w centrum zainteresowania wielu dziedzin. Warto natomiast być przygotowanym na taką debatę i poznać dobrze obszar, z którym przychodzi nam się mierzyć każdego dnia.

Narodziny praw dziecka

Sięgając pamięcią do wiedzy historycznej, trudno przypomnieć sobie, by wielcy myśliciele poświęcali dużo uwagi dzieciom. Na przestrzeni wieków pojawiło się niewiele wzmianek o najmłodszych członkach społeczeństwa. Ważne koncepcje dzieciństwa zaczęły kiełkować dopiero na przełomie XIX i XX wieku, wcześniej dziecko nie było obiektem zainteresowania nauki czy prawa. Pojedyncze, ale ważne adnotacje o wychowaniu dziecka, znajdziemy w pismach np. **Jana Jakuba Rousseau**.

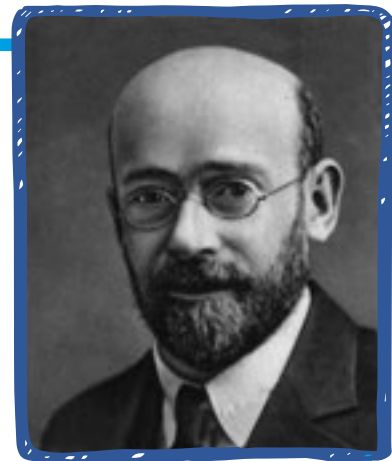
Dopiero wydarzenia z lat 90. XIX wieku uznawane są za krok milowy w historii praw dziecka na świecie. Losy 8-latki z Baltimore w Stanach Zjednoczonych dały początek myśleniu w kategoriach ochrony dziecka. Marry Ellen Wilson – tak nazywała się dziewczynka, która doznała wiele cierpienia w rodzinie zastępczej, gdzie się wychowywała. Była regularnie bita przez przybraną matkę. Nie miała skąd otrzymać pomocy, gdyż nie istniały żadne instytucje zajmujące się przemocą wobec dzieci. Dopiero kiedy jej sprawa została zgłoszona do lokalnego towarzystwa opieki nad zwierzętami, los dziecka się odmienił. Co znamienne w tej historii to fakt, że w 1894 roku w USA dostrzeżono problem i potrzebę ochrony praw zwierząt, ale nie widziano krzywdy dziecka. Od tego czasu zaczęły powstawać w Stanach Zjednoczonych organizacje niosące pomoc dzieciom i ich rodzinom. Historia ta dała początek wielkiej zmianie w myśleniu o dziecku.

Europa w tym czasie nie pozostawała w tyle. Przełom przyniósł wiek XX i wydarzenia, które trwale odmieniły losy świata. Ale zanim stary kontynent pogrążył się w wojnie, początkowe lata tego stulecia to narodziny

koncepcji dzieciństwa, jakie znamy z prac Janusza Korczaka. Urodzony w 1878 roku pod nazwiskiem **Henryk Goldszmit – Janusz Korczak** stał się symbolem walki o prawa dziecka. I choć dzisiejsze podejście do praw dziecka odbiega nieco od tych prezentowanych przez Korczaka (Czyż, 2002), to niewątpliwie jego koncepcje i myślenie o dziecku były innowacyjne i rewolucyjne na czasy, w jakich się rodziły. Dziś jesteśmy świadomi, że postulaty wysuwane przez Korczaka (prawo dziecka do miłości czy szczęścia) zdecydowanie bardziej opisują potrzeby dziecka, a nie prawa, ale w żaden sposób nie umniejsza to historycznego wkładu Starożytności w rozwój pojęcia praw dziecka. Bez tych podwalin prawdopodobnie nie dyskutowalibyśmy dziś na ten temat.

Janusz Korczak – Henryk Goldszmit (1878/1879 – 1942) – pisarz, pedagog, działacz społeczny, lekarz; założyciel pierwszego, jedyne- go w swoim rodzaju czasopisma dla dzieci „Mały Przegląd”, redagowa- nego wraz z dziećmi; autor wielu książek dla dzieci, ale też dla doro- słych m.in.: „Prawo dziecka do szacunku” oraz „Jak kochać dziec- ko”. Założyciel Domu Sierot dla dzieci żydowskich, udzielał się także w domu będącym jednocześnie sierocińcem i szkołą dla polskich dzieci. Przyświecała mu dewiza równego traktowania dzieci, w duchu tolerancji i szacunku dla najmłodszych. W 1942 roku mimo szansy opuszczenia getta, pozostał ze swymi podopiecznymi i wraz z nimi został wywieziony do obozu zagłady w Treblince, gdzie zginął. Uznawany za prekursora walki o prawa dziecka. Zwracał szczegól- ną uwagę na nierównoprawną pozycję dzieci w społeczeństwie, ich zależność od dorosłych. Domagał się, by uznano, że dziecko jest pełnowartościowym człowiekiem od chwili narodzin, na każdym etapie swego istnienia, i ma prawo być sobą takim, jakim jest. Idee te znalazły odbicie i rozwinięcie w stworzonym przez Korczaka nowoczesnym systemie wychowa- nia – antyautorytarnym, respektującym potrzeby i dążenia dziecka, pobudzającym je do aktywno- ści i samodzielności, a zarazem realistycznym, uwzględniającym dziecięce słabości (niemożność przejścia przez dzieci pełnej odpowiedzialności za świat) i skłaniającym dziecko do pracy nad sobą. Integralnym elementem tego systemu były różne formy dziecięcego samorządu.

Warto wspomnieć, że możemy się także poszczycić działal- nością innej wybitnej postaci polskiej pedagogiki w tamtym czasie. Stefania Sempołowska, działaczka społeczna, aktywistka na rzecz praw dzieci z rodzin

robotniczych do nauki, repre- zentowała równie nowatorskie podejście do edukacji i praw dziecka. Była zagorzałą zwolen- niczką angażowania młodych ludzi w procesy podejmowania decyzji oraz kwestii emancypacji

dzieci. Losy Sempołowskiej i Korczaka połączyła wspólna działalność w tajnej szkole dla dziewcząt, którą prowadziła Ste- fania na początku XX wieku.

Stefania Sempołowska (1869-1944) – nauczycielka, działaczka oświatowa, bojowniczką o prawa dziecka, dziennikarka i pisarka oraz autorka wielu podręczników dla dzieci. Stefania Sempołowska była pierwszą osobą walczącą o prawa dzieci do nauki i rozwoju oraz partycypację dzieci w procesach decyzyjnych w szkole. Założycielka tajnej szkoły dla dziewcząt, przy której zaprosiła do współpracy wielu wybitnych pedagogów, w tym m.in. Janusza Korczaka. To właśnie tam pierwszy raz zastosowała oryginalny system nauczania i wychowania. Promowała bezwyznaniowość, dążyła do samodzielności myślenia i uspołecznienia uczniów. Pomimo, że tajna szkoła nie dawała żadnych uprawnień, ten eksperyment dydaktyczno- wychowawczy zyskał duże uznanie. Zajmowała się także publicystyką oświatową, postulując pełny dostęp do oświaty wszystkich warstw społecznych. Była członkiem Towarzystwa Oświaty Demokratycznej Nowe Tory oraz współredaktorem czasopisma dla młodzieży „Z bliska i z daleka”, a później dwutygodnika dla dzieci i wychowawców „W słońcu”. W okresie międzywojennym udzielała się również w Towarzystwie Opieki nad Więźniami „Patronat”.

Stefania Sempołowska zapisała się także w dziedzinie partycypacji dzieci i młodzieży – uważała za niezbędne uczestnictwo uczniów w podejmowaniu decyzji dotyczących życia szkoły. Jako pierwsza wystąpiła z projektem „karty praw dziecka”, propagującej stworzenie ustawodawstwa i państwowego aparatu opieki, który zapobiegałby krzywdzie i niedoli dzieci.

Na drodze do Konwencji o prawach dziecka

XX wiek to także pierwsze prawne uregulowania praw dziecka. W 1908 roku w Anglii została wydana pierwsza ustawa dotycząca opieki nad matką i dzieckiem (Rosin, 2012). Z kolei w 1919 roku, także w Anglii, powstała pierwsza na świecie organizacja chroniąca dzieci przed okrucieństwami wojny – Save the Children (organizacja istnieje do dziś i ma swoje przedstawicielstwa w wielu krajach). Dramatyczne doświadczenia I Wojny Światowej wpłynęły na postrzeganie kwestii dzieci, i już po jej zakończeniu z inicjatywy Ligi Narodów przyjęto w 1924 roku Deklarację Genewską. Był to dokument o dużym znaczeniu historycznym, gdyż po raz pierwszy w takiej formie zapisano prawa najmłodszych i ujęto je w międzynarodowej umowie. II Wojna Światowa odegrała jeszcze większą rolę w myśleniu o prawach dziecka. Krzywdy i cierpienia, jakich doświadczyli ludzie różnych narodowości, w tym także dzieci, były bezpośrednią przyczyną, dla której Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych powołało w 1946 roku do życia UNICEF – organizację mającą nieść pomoc dzieciom, ofiarom wojny. Niewiele osób pamięta, że inicjatorem powstania UNICEF był Polak – dr Ludwik Rajchman. Od tamtego czasu organizacja rozszerzyła zakres swojej działalności, jednak niezmiennie od 70 lat misja UNICEF jest taka sama – pomaganie najbardziej potrzebującym dzieciom na świecie.

UNICEF jest wiodącą organizacją humanitarną i rozwojową działającą na rzecz dzieci, obecną w ponad 190 krajach. Prowadzi działania zarówno w małych wioskach, jak i współpracuje z rządami państw na całym świecie.

Każde dziecko, niezależnie od miejsca urodzenia, koloru skóry czy religii, ma prawo do zdrowego i bezpiecznego dzieciństwa, dlatego UNICEF 24 godziny na dobę monitoruje sytuację na świecie, działając natychmiast w przypadku kryzysów humanitarnych. Organizacja śpieszy z pomocą ofiarom klęsk żywiołowych czy konfliktów zbrojnych i robi wszystko, żeby poprawić życie dzieci na całym świecie. Stojąc na straży przestrzegania praw dziecka, UNICEF ratuje życie dzieci, chroni przed przemocą i zapewnia im edukację.

UNICEF został powołany do życia przez Organizację Narodów Zjednoczonych z inicjatywy Polaka, dr. Ludwika Rajchmana w 1946 roku. Jako organizacja, UNICEF został wyznaczony, aby chronić prawa dzieci, wspierać realizację ich podstawowych potrzeb oraz tworzyć warunki do pełnego rozwoju wszystkich dzieci.

UNICEF kieruje się w swojej pracy postanowieniami Konwencji o prawach dziecka i działa aktywnie, monitorując przestrzeganie jej zapisów. Konwencja stanowi kanon zasad etycznych oraz międzynarodowych standardów dotyczących postępowania wobec wszystkich dzieci. Jako organizacja, UNICEF przez 365 dni w roku walczy z niedożywieniem, zapewnia dostęp do czystej wody, organizuje opiekę medyczną, dostarcza leki. Od szczepień dzieci po odbudowę szkół – robi wszystko, aby dotrzeć do każdego potrzebującego dziecka.

Pomagamy dzieciom dziś, ale pracujemy też z rządami państw i z naszymi partnerami, aby zapewnić lepszą przyszłość kolejnym pokoleniom. UNICEF nie jest finansowany przez ONZ i dlatego potrzebuje wsparcia Darczyńców, aby nieść pomoc dzieciom. W samym 2017 roku organizacja dostarczyła pomoc humanitarną osobom poszkodowanym w 102 krajach świata, zapewniła bezpieczne źródła wody dla 45 milionów osób, pomogła 4 milionom niedożywionych dzieci, wspierając jednocześnie wiele innych obszarów na szeroką skalę.

Szeroki wachlarz działań UNICEF na rzecz dzieci jest wyznaczony przez 5 strategicznych celów.

Każde dziecko ma szansę na przeżycie i rozwój.

Prawo do prawidłowego rozwoju i właściwej opieki medycznej od pierwszych dni życia zapewnia dzieciom przetrwanie, zdrowie i lepszą przyszłość.

Każde dziecko się uczy.

Prawo do edukacji jest podstawowym prawem człowieka.

Każde dziecko jest chronione przed przemocą i wykorzystaniem.

Zagwarantowanie dzieciom szeroko rozumianego bezpieczeństwa, w tym przede wszystkim ochrona przed przemocą, wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem są kluczowe dla UNICEF.

Każde dziecko żyje w bezpiecznym i czystym otoczeniu.

Rozwój bez zagrożeń również tych spowodowanych zmianami klimatycznymi i życie w czystym środowisku jest elementem sprzyjającym bezpieczeństwu dzieci.

Każde dziecko ma równe szanse w życiu.

Każdemu dziecku przysługują prawa wynikające z jego godności jako jednostki ludzkiej. Najważniejszym dokumentem określającym prawa dziecka jest Konwencja o prawach dziecka.

Od 2002 roku Polski Komitet Narodowy skupia swoje działania na niesieniu pomocy dzieciom w najuboższych krajach świata. Oprócz tego monitoruje implementację Konwencji o prawach dziecka oraz realizuje programy edukacyjne angażujące tysiące szkół w Polsce, współpracuje ze światem biznesu i kultury, zawsze na pierwszym miejscu stawiając potrzeby dzieci.

Jako organizacja, współpracujemy z placówkami oświatowymi: szkołami, przedszkolami, uczelniami wyższymi. Prowadzimy liczne projekty edukacyjne, które mają na celu uświadamianie dzieciom i młodzieży ich praw, uwrażliwianie na sytuację rówieśników w krajach rozwijających się oraz wykształcenie postaw otwartości i tolerancji.

W ciągu ostatnich 5 lat polscy Darczyńcy przekazali 110 milionów złotych na projekty pomocy dzieciom prowadzone przez UNICEF. Zebrane środki zostały przeznaczone między innymi na pomoc dzieciom na Bliskim Wschodzie oraz we Wschodniej i Południowej Afryce.

Więcej informacji o działaniach UNICEF można znaleźć na następujących stronach internetowych:

unicef.pl

[facebook.com/unicefpolska](https://www.facebook.com/unicefpolska) @unicefpolska

[instagram.com/unicefpolska](https://www.instagram.com/unicefpolska) @unicefpolska

twitter.com/unicef_poland @UNICEF_Poland

Kolejnym przełomowym momentem dla rozwoju kodyfikacji praw dziecka było proklamowanie przez ONZ Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka w 1948 roku. I mimo, iż w tytule dokumentu prawa dziecka nie zostały ujęte explicite, to miał on duże znaczenie dla przypisania praw dzieciom jako kategorii „wszystkich ludzi”. Poza tym w treści dokumentu możemy znaleźć odniesienia do szczególnych praw i opieki, które przysługują matce i dziecku (Krawczak-Chmielecka, 2017). W 1959 roku Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych proklamowało Deklarację Praw Dziecka. Był to szczególny dokument, który tłumaczył w jasny sposób, że dziecku przynależy specjalna ochrona i opieka, gdyż samo nie jest w stanie zadbać o własne interesy ze względu na niedojrzałość fizyczną i psychiczną. Deklaracja zawierała 10 zasad, które kompleksowo ujmowały kwestię ochrony dziecka w różnych sferach życia. Kolejną istotną inicjatywą legislacyjną na polu międzynarodowym o tak przełomowym charakterze było zgłoszenie w ONZ projektu

Ważne daty dla praw dziecka:

- 1924 przyjęcie Deklaracji Genewskiej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ
- 1946 powołanie do życia UNICEF
- 1948 uchwalenie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka przez Zgromadzenie Ogólne ONZ
- 1959 proklamowanie Powszechnej Deklaracji Praw Dziecka przez Zgromadzenie Ogólne ONZ
- 1978 złożenie przez rząd polski projektu Konwencji o prawach dziecka
- 1989 uchwalenie Konwencji o prawach dziecka przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada
- 1991 ratyfikowanie Konwencji o prawach dziecka przez Polskę
- 2000 przygotowanie projektów dwóch protokołów fakultatywnych do Konwencji o prawach dziecka
- 2005 ratyfikowanie przez Polskę dwóch protokołów fakultatywnych do Konwencji o prawach dziecka (Protokół o angażowaniu dzieci w konflikty zbrojne i Protokół w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i pornografii)

Konwencji o prawach dziecka w 1978 roku przez rząd polski. Była to wyjątkowa inicjatywa, do dziś dnia najważniejsza w obszarze praw człowieka zgłoszona przez Polskę na forum międzynarodowym (Łopatka, 2000). Prace nad ostatecznym kształtem dokumentu trwały dekadę. Dopiero w 1989 roku, dokładnie 20 listopada, Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych uchwaliło najważniejszy w historii dokument w całości poświęcony dzieciom – Konwencję o prawach dziecka.

Konwencja o prawach dziecka

Mówiąc dziś o prawach dziecka, przedstawiamy je w rozumieniu zapisów najważniejszego dokumentu, który powstał i został ratyfikowany do dzisiejszego dnia przez 196 krajów na świecie. Konwencja o prawach dziecka to szczególna umowa międzynarodowa, która charakteryzuje się dużą uniwersalnością i zawiera szereg praw i wolności przysługujących niedojrzałym jeszcze obywatelom. Właśnie ten fakt – niedojrzałości fizycznej i emocjonalnej – jest jednym z najważniejszych wyznaczników, dla których w ogóle taki dokument powstał. Dziecko jako istota, dopiero się uczyca, rozwijająca i nabierająca doświadczenia, potrzebuje szczególnej ochrony, którą powinni zapewnić dorośli. Konwencja o prawach dziecka zawiera szereg takich gwarancji, które obejmują wszystkie prawa cywilne, polityczne, ekonomiczne, socjalne i kulturalne, jakie przysługują dzieciom (Łopatka, 2000). Co istotne, Konwencja określa prawa, jakie muszą zostać zagwarantowane dziecku przez przedstawicieli państwa, które go ratyfikowało. Należy pamiętać, że dokument ten reguluje relację pomiędzy państwem a dzieckiem, nie ingerując w życie rodziny (chyba, że wymaga tego sytuacja dziecka, gdy np. jest ono krzywdzone w tej rodzinie). Zapisy Konwencji nie podważają autorytetu opiekunów dzieci i ich swobody do wychowywania według własnego uznania, chronią tylko najmłodszych przed niebezpiecznymi sytuacjami i dają im gwarancję, że właściwe organy państwa udzielą im pomocy w potrzebie.

Relacja państwo-dziecko

Prawa dziecka dotyczą relacji państwo-dziecko. Oznacza to, że państwo musi zapewnić dziecku możliwość korzystania z przysługujących mu praw, a wszystkie instytucje państwowe i ich przedstawiciele: np. policjanci, sędziowie, lekarze, nauczyciele, urzędnicy etc. muszą przestrzegać praw dziecka, bo tak stanowi prawo.

Na przykład, jeżeli mówimy o prawie do prywatności, oznacza ono między innymi, że pielęgniarka nie może przekazywać danych o zdrowiu dziecka osobom nieupoważnionym. Także informacje o problemach z nauką powinny być przekazywane podczas indywidualnych spotkań z rodzicami czy opiekunami, a nie w obecności innych osób. Prawo do wyrażania własnych poglądów w sprawach, które dotyczą dziecka, oznacza, że państwo powinno umożliwić dziecku swobodę wypowiedzi. Dotyczy to zarówno procedur sądowniczych (np. gdy dochodzi do decyzji o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej), jak i procedur na szczeblu lokalnym (gdzie powinien znajdować się plac zabaw, boisko etc.).

Konwencja o prawach dziecka dotyczy wszystkich obywateli poniżej 18. roku życia. Składa się z 54 artykułów, które zawierają w sobie wszystkie prawa przysługujące dzieciom wraz z opisanymi mechanizmami ich implementacji i monitoringu. Konwencję o prawach dziecka możemy podzielić na 4 części: Preambułę opisującą kontekst historyczny i prawny dokumentu, część I prezentującą rzeczywiste prawa dotyczące ochrony i partycypacji, część II dającą wykładnię o mechanizmach monitoringu jej implementacji oraz część III opisującą proces podpisania i ratyfikacji Konwencji.

Prawa a obowiązki

Prawa dziecka i obowiązki to dwie odrębne sprawy. To, że dziecko ma prawa określone w Konwencji o prawach dziecka, nie zależy od tego, czy wykonuje swoje obowiązki czy nie (choć powinno to robić). Nie można zatem pozbawić dziecka możliwości korzystania ze swoich praw, nawet jeśli nie wywiązuje się z podjętych bądź narzuconych zadań. Egzekwowanie wypełniania obowiązków stanowi odrębną kwestię. Należy także pamiętać, że prawa dziecka nie powinny naruszać lub ograniczać praw innych.

Konwencja o prawach dziecka od samego początku rozpoczęcia prac nad nią była dokumentem wyjątkowym. Prace nad jej ostatecznym kształtem trwały ponad 10 lat, ale w tym czasie udało się powołać do życia taki dokument, który dzięki swojej uniwersalności został zaakceptowany przez prawie wszystkie kraje na świecie. Decyzja o ratyfikacji Konwencji wymusiła na rządach wielu państw dostosowanie swojego wewnętrznego prawodawstwa do nowopowstałych wymagań, jakie Konwencja zawierała. Ta niezwykła mobilizacja rządów to także niewątpliwy sukces tego dokumentu. Od momentu uchwalenia i ratyfikacji Konwencji o prawach

dziecka minęło wiele lat. W tym czasie okazało się, że dokument ten wymaga rozszerzenia, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia 3 dodatkowych dokumentów, tzw. protokołów fakultatywnych. Powstawały one w odstępach czasowych i wymagały osobnej ratyfikacji przez każde państwo. I Protokół fakultatywny dotyczył angażowania dzieci w konflikty zbrojne, II poświęcony był zagadnieniu handlu dziećmi, dziecięcej pornografii i prostytucji, z kolei III opisuje procedurę składania skarg indywidualnych na nierealizowanie zapisów Konwencji o prawach dziecka, a więc dochodzenia swoich praw przez najmłodszych. Polska ratyfikowała dwa

pierwsze Protokoły, trzeci od kilku lat czeka na decyzję polskiego rządu. Implementacja Konwencji o prawach dziecka przez państwa nie tylko zmieniła system funkcjonowania struktur państwowych w tych krajach i dostosowanie ich do potrzeb dzieci, ale dała asumpt do powstawania i aktywnego działania wielu krajowych i międzynarodowych organizacji społecznych, których celem była ochrona dzieci i walka o ich prawa. Od samego początku Konwencja stała się jednym z najważniejszych dokumentów dla UNICEF, który we wszystkich swoich działaniach kieruje się jej zapisami.

Komitet Praw Dziecka w Genewie

Konwencja o prawach dziecka wymusiła poniekąd na państwach-stronach, które ją ratyfikowały, poddanie się mechanizmowi kontroli, który polega na regularnej sprawozdawczości rządów państw z postępów implementacji Konwencji do prawa krajowego. Raporty te składane są przez odpowiednie organy państwa do Komitetu Praw Dziecka w Genewie. Procedura ta jest stosunkowo skomplikowana i rozłożona w czasie. Co prawda, Komitet Praw Dziecka w Genewie nie posiada żadnych instrumentów dyscyplinujących państwa nie wywiązujące się z tego obowiązku, ale większość krajów, które zdecydowały się ratyfikować Konwencję, dba o to, by nie mieć zbyt dużych zaległości w tej procedurze. Dodatkowym motywatorem dla rządów są aktywności podejmowane przez lokalne organizacje społeczne, które także mogą w tej procedurze sprawozdawczości uczestniczyć publikując własny raport – tzw. „raport alternatywny z implementacji zapisów Konwencji o prawach dziecka”. W dokumencie tym organizacje pozarządowe zwracają uwagę na wszelkiego rodzaju luki i nieprawidłowości w funkcjonowaniu lokalnego prawa i istniejących mechanizmów dotyczących najmłodszych. Komitet Praw Dziecka przyjmuje takie raporty, dokładnie je analizuje i na ich podstawie może zwrócić się z szeregiem pytań i rekomendacji do rządu danego państwa. Co istotne, wystosowane przez Komitet Praw Dziecka zalecenia, dotyczące np. zmiany obowiązującego w kraju prawa, mają charakter wyłącznie rekomendacji i w żaden sposób nie wymuszają kategorycznej zmiany. O tym decyduje rząd, biorąc pod uwagę wszystkie argumenty, ale przede wszystkim kierując się dobrem dziecka.

Rola UNICEF w monitorowaniu Konwencji o prawach dziecka

Polska uczestniczy w procesie raportowania z realizacji zapisów Konwencji o prawach dziecka w naszym kraju. Rząd polski przygotowuje raport ze swoich działań, który przedkłada Komitetowi Praw Dziecka w Genewie.

Organizacje pozarządowe i inne instytucje, w tym np. Rzecznik Praw Dziecka, przygotowują własne „raporty alternatywne”. UNICEF od wielu lat działa aktywnie na tym polu, przewodząc koalicji organizacji pozarządowych, które specjalizują się w różnych obszarach dotyczących życia dzieci (przemoc, edukacja, opieka medyczna, piecza zastępcza etc.). UNICEF we współpracy z ekspertami z innych organizacji składa raporty do Komitetu Praw Dziecka w Genewie, wskazując, jakie obszary wymagają dodatkowych działań ze strony rządu. Informacje o problemach dotyczących dzieci w Polsce, na które uwagę zwraca UNICEF, można znaleźć na stronie www.dzieciwpolsce.pl

Ogromną rolę w procesie monitorowania przestrzegania Konwencji o prawach dziecka i realizacji praw dziecka odgrywa społeczeństwo. To właśnie zainteresowanie obywateli tematyką praw, dbałość dorosłych o to, by prawa najmłodszych mogły być prawidłowo realizowane, a w końcu świadomość swoich praw przez dzieci, są najlepszym mechanizmem kontroli. Wiedza to potęga i dotyczy to także tematu praw dziecka. Dużą rolę mają tu do odegrania media, które kształtują opinię publiczną i nagłaśniają ważne społecznie problemy.

Zasady, na jakich opiera się Konwencja o prawach dziecka

Jak każdy dokument Konwencji o prawach dziecka posiada kluczowe zasady, które stanowią jej trzon. W różnych opracowaniach znajdziemy inną taksonomię (por. Czyż, 2002; Łopatka, 2000), ale bezsprzecznie każdy, kto zajmuje się analizą Konwencji, wyszczególnia dwie podstawowe zasady.

- 1. Zasada kierowania się dobrem dziecka** – Konwencja ma służyć ochronie praw dzieci i powstała dla ich dobra. To właśnie dobrem dziecka mają obowiązek kierować się wszyscy, którzy z jednej strony odpowiadają za dzieci (rodzice, opiekunowie etc.), ale także wszyscy przedstawiciele państwa (pamiętając, że dokument ten reguluje relację państwo-dziecko), w tym m.in. urzędnicy, politycy stanowiący prawo, władze samorządowe realizujące różne działania lokalnie, funkcjonariusze publiczni (sędziowie, policjanci, nauczyciele). Generalnie wszyscy, od których zależy los dziecka, powinni mieć na uwadze jego dobro. Niestety, Konwencja nie definiuje jasno, czym jest dobro dziecka. Oznacza to, że każdorazowo, kiedy mamy wątpliwość w danej sprawie, należy rozpatrzyć wszystkie „za i przeciw”, nim podejmiemy decyzję, która będzie miała trwały skutek dla dziecka (np. rozstrzygnięcie w kwestii sprawowania opieki nad dzieckiem w przypadku rozwodu rodziców).

Myśląc o dobru dziecka, musimy uwzględnić długofalowe skutki każdej decyzji, która tu i teraz może wydawać się właściwa, ale jednak analizując dane rozwiązanie w perspektywie dłuższego czasu może się okazać, że będzie ono szkodliwe dla dziecka. Nie ma jednej reguły, jak postępować, należy zawsze zastanowić się nad tym, czym jest dobro dziecko w konkretnej sytuacji.

Co istotne, rozpatrywanie kwestii dobra dziecka jest ponad naleciałościami kulturowymi i lokalnymi tradycjami. Takie czynniki nie mogą być traktowane jako nadrzędne w stosunku do dobra dziecka, przez co wpływać na akceptację zachowań czy działań, które są uznawane za negatywne. Posłużmy się tu przykładem pewnego rodzaju obrzędów praktykowanych w kulturach tradycyjnych, jak okaleczanie narządów płciowych dziewcząt. Takie praktyki zawsze będą uznane za niedopuszczalne, i fakt ten nie oznacza nietolerancji w stosunku do innych kultur.

Krzywdza dziecka jest w tym przypadku oczywista i nie można jej tłumaczyć żadną tradycją.

2. Zakaz dyskryminacji dziecka

Konwencja o prawach dziecka jasno stanowi, że wszystkie dzieci są równe wobec prawa i powinny być równo chronione przez to prawo. Żadne dziecko nie może być dyskryminowane ze względu na swoje pochodzenie, kolor skóry, płeć, wyznanie, niepełnosprawność czy status społeczno-ekonomiczny. Zadaniem prawa jest zagwarantowanie dzieciom równych szans, co wymaga wdrożenia mechanizmów zwalczania dyskryminacji i aktywnej postawy w przeciwdziałaniu wszelkim przypadkom nierówności.

Konwencja o prawach dziecka a inne dokumenty stanowiące prawo

Niewątpliwą zaletą Konwencji o prawach dziecka jest jej holistyczne ujęcie wszystkich

sfer życia dziecka i spójne oraz zwięzłe zawarcie praw najmłodszych w 54 artykułach tegoż dokumentu. Konwencja zabezpiecza wszystkie kategorie praw dzieci – prawa osobiste, polityczne, socjalne i ekonomiczne. Przekrojowo ukazuje, czym jest dobro dziecka, a także, jakie mechanizmy należy wprowadzić, by wszystkie interesy dziecka były zabezpieczone. Czy oznacza to, że Konwencja jest jedynym dokumentem, który stoi na straży praw najmłodszych?

Konwencja o prawach dziecka, jak już wspominaliśmy, jest uniwersalnym, międzynarodowym dokumentem, który ratyfikowało 196 krajów. Każdy z tych krajów posiadał i posiada swoje wewnętrzne prawodawstwo, w tym np. konstytucje. To samo dotyczy Rzeczypospolitej Polskiej, dla której aktem nadrzędnym jest Konstytucja uchwalona przez Sejm RP w dniu 2 kwietnia 1997 roku. Ten akt zasadniczy reguluje całość funkcjonowania państwa, wprowadzając ład i porządek prawny. Konstytucja gwarantuje również respektowanie praw dziecka, do czego odnosi się bezpośrednio Artykuł 72.

Art. 72.

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

Zasada dobra dziecka

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.
4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483).

Poza Konstytucją, która jest najważniejszym w państwie dokumentem, szereg praw, w tym także tych odnoszących się do dzieci, znajdziemy w poszczególnych aktach prawnych i kodeksach prawa cywilnego, karnego, rodzinnego i opiekuńczego. We wszystkich tych dokumentach znajdują się zapisy chroniące prawa najmłodszych obywateli naszego kraju.

Polska posiada także specjalną, dedykowaną ochronie dzieci instytucję Rzecznika Praw Dziecka. Sposób powoływania Rzecznika określa Konstytucja oraz Ustawa.

Gdzie szukać pomocy?

Znajomość swoich praw jest kluczowa, by z nich korzystać i w razie potrzeby egzekwować je od odpowiednich organów czy instytucji. Dzieci świadome, że posiadają prawa, są w stanie uniknąć wielu nieprzyjemnych

Rzecznik Praw Dziecka to konstytucyjny organ władzy państwowej. Jego nadrzędną rolą jest stanie na straży praw dziecka uwzględnionych w Konstytucji RP, Konwencji o prawach dziecka i innych przepisach prawa. Podejmuje działania na rzecz zapewnienia dziecku pełnego i harmonijnego rozwoju, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości. Realizacja tych zadań wymaga ochrony dziecka przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i wszelkimi formami niewłaściwego traktowania.

Rzecznik podejmuje działania z własnej inicjatywy, biorąc pod uwagę napływające do niego informacje wskazujące na naruszenie praw lub dobra dziecka. Zajmuje się przypadkami indywidualnymi, w sytuacjach, kiedy dotychczasowe procedury okazały się nieskuteczne bądź ich zaniechano. Nie zastępuje on jednak wyspecjalizowanych służb, instytucji i stowarzyszeń zajmujących się ochroną dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka ma obowiązek co roku prezentować Sejmowi i Senatowi sprawozdanie ze swoich działań i przedstawić uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Kontakt z Rzecznikiem odbywa się za pośrednictwem Biura Rzecznika Praw Dziecka. Z biurem można kontaktować się osobiście, za pośrednictwem poczty elektronicznej, tradycyjnej lub telefonicznie. Rzecznik gwarantuje zachowanie poufności uzyskanych informacji.

Biuro Rzecznika Praw Dziecka znajduje się przy ul. Przemysłowej 30/32 w Warszawie.

sytuacji, włączając w to dramatyczne przypadki łamania praw, zadawania im cierpienia czy wykorzystania. Niestety, czasem mimo szerokiej wiedzy o prawach może dojść do przypadków nadużycia wobec dziecka, dlatego tak ważne jest, by przekazać najmłodszym informacje, gdzie mogą szukać pomocy, jeśli staną się ofiarami takiej sytuacji.

My – dorośli – także powinniśmy znać te numery i adresy, gdyż obowiązkiem każdego dojrzałego obywatela jest zgłaszanie przypadków np. krzywdzenia dzieci³. Poniżej znajduje się podstawowa lista ważnych numerów i instytucji, do których można się zgłaszać, kiedy wiemy, że dziecku dzieje się krzywda. Warto powielić tę listę i wywiesić ją

w widocznym w placówce miejscu, by każdy uczeń miał do nich dostęp i mógł w razie potrzeby odnaleźć właściwą instytucję, która udzieli mu wsparcia. Warto także rozbudować tę listę o dane lokalnych organizacji i stowarzyszeń, do których dzieci mogą zwrócić się po pomoc.

³ Od 2010 roku obowiązuje w Polsce całkowity zakaz bicia dzieci – reguluje go Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2010 nr 125 poz. 842).

Numery do zapamiętania

112 NUMER ALARMOWY

Zadzwoń pod ten numer, jeśli zagrożone jest życie lub zdrowie dziecka i niezbędna jest interwencja policji, straży pożarnej lub pogotowia.

997 POLICJA

998 STRAŻ POŻARNA

999 POGOTOWIE RATUNKOWE

800 12 12 12 DZIECIĘCY TELEFON ZAUFANIA RZECZNIKA PRAW DZIECKA

To telefon skierowany do wszystkich dzieci, które potrzebują pomocy. Jeśli zadzwonisz pod ten numer, będziesz mógł/mogła porozmawiać ze specjalistą, który postara Ci się pomóc. Numer działa od poniedziałku do piątku w godzinach **8:15-20:00***. Jeśli zadzwonisz na ten numer w godzinach nocnych, możesz przedstawić swój problem i pozostawić numer telefonu, a następnego dnia na pewno ktoś do Ciebie oddzwoni. Możesz skontaktować się także za pośrednictwem strony internetowej Rzecznika Praw Dziecka **www.brpd.gov.pl** ale odpowiedź zajmie wtedy więcej czasu.

116 111 TELEFON ZAUFANIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Jeżeli czujesz się krzywdzony i potrzebujesz pomocy – możesz zadzwonić pod numer 116 111. Specjaliści porozmawiają z Tobą o każdym trudnym problemie i udzielą Ci pomocy. Telefon działa 7 dni w tygodniu w godzinach **12:00-2:00***. Możesz także zarejestrować się na stronie **www.116111.pl** i napisać wiadomość.

801 12 00 02 OGÓLNOPOLSKI TELEFON DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE „Niebieska Linia”

To numer, pod który mogą dzwonić ofiary przemocy w rodzinie, a także osoby, które usłyszały o takiej przemocy lub są jej świadkami. Konsultacje prowadzone są telefonicznie lub mailowo: **niebieskalinia@niebieskalinia.info** Kontaktując się z „Niebieską Linia” uzyskasz wsparcie, pomoc psychologiczną, informacje o możliwościach uzyskania pomocy najbliższej Twojego miejsca zamieszkania.

* Godziny działania telefonów mogą ulec zmianie.

■ Zagrożenia w internecie

Dyzurnet.pl

To punkt kontaktowy, w którym możesz zgłaszać informacje o wszystkich nielegalnych i niepokojących treściach znalezionych w internecie. Jeśli specjaliści z dyzurnet.pl uznają, że znalezione przez Ciebie treści są nielegalne – poinformują o tym policję lub prokuraturę. Twoje zgłoszenie może być anonimowe, to znaczy, że nikt nie dowie się o tym, że to Ty zgłosiłeś nielegalne treści. Nielegalne treści możesz zgłosić poprzez stronę www.dyzurnet.pl, e-mailowo: dyzurnet@dyzurnet.pl lub telefonicznie numerem **801 615 005** (całodobowo).

■ Problem z narkotykami, uzależnieniami

801 199 990 OGÓLNOPOLSKI TELEFON ZAFANIA NARKOTYKI – NARKOMANIA

To numer, pod którym uzyskasz pomoc oraz wsparcie, jeśli Twój problem związany jest z narkotykami i uzależnieniem od narkotyków. Możesz zadzwonić zarówno wtedy, gdy problem dotyczy Ciebie, jak i wtedy, kiedy zauważysz, że problem z narkotykami ma osoba w Twoim otoczeniu. Telefon jest czynny codziennie **od 16:00 do 21:00***. Koszt całego połączenia – 35 gr.

■ Jesteś rodzicem albo nauczycielem?

800 100 100 TELEFON DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI W SPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA DZIECI

To bezpłatna i anonimowa pomoc telefoniczna i online dla rodziców i nauczycieli, którzy potrzebują wsparcia i informacji w zakresie przeciwdziałania i pomocy psychologicznej dzieciom przeżywającym kłopoty i trudności takie jak: agresja i przemoc w szkole, cyberprzemoc i zagrożenia związane z nowymi technologiami, wykorzystanie seksualne, kontakt z substancjami psychoaktywnymi, depresja i obniżony nastrój, myśli samobójcze, zaburzenia odżywiania. Ponadto terapeuci i prawnicy Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę udzielają konsultacji w zakresie podejmowania interwencji w przypadku podejrzenia przestępstw wobec dzieci, w szczególności wykorzystywania seksualnego, oraz pomocy psychologicznej dla dzieci doświadczonych przemocą i wykorzystywaniem seksualnym i uczestniczących w charakterze świadków i pokrzywdzonych w procedurach prawnych dzieci uchodźców lub imigrantów. Specjaliści dostępni są od poniedziałku do piątku, w godzinach **12:00-15:00**.

■ Pomoc dla cudzoziemców i uchodźców

POMOC CUDZOZIEMCOM I UCHODźCOM

Centrum Pomocy Cudzoziemcom w Warszawie (CPC) to miejsce, w którym każdego roku tysiące osób z kilkudziesięciu krajów świata mogą liczyć na bezpłatną pomoc i przyjazną przestrzeń. tel. **+48 22 828 04 50**, www.ocalenie.org.pl/cpc

STOWARZYSZENIE INTERWENCJI PRAWNEJ

Podopiecznymi SIP są osoby, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej; Stowarzyszenie reprezentuje je w postępowaniach przed sądami i organami władzy publicznej. Są wśród nich osoby dyskryminowane lub zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym cudzoziemcy. Udzielana jest im pomoc prawna i wsparcie integracyjne. Poradnictwo prawne i integracyjne dla migrantów wymaga wcześniejszych zapisów telefonicznych pod numerem **+48 880 145 372** od poniedziałku do piątku między **15:00 a 16:00**. Stowarzyszenie nie udziela porad telefonicznie ani e-mailowo.

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA

Porady prawne z zakresu łamania praw człowieka. Jeżeli jesteś uchodźcą i uważasz, że Twoje prawa są łamane – porady mogą Ci udzielić prawnicy z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Znajdziesz ich pod numerem telefonu:

+48 22 556 44 66. W tygodniu w siedzibie odbywa się jeden dyżur dla cudzoziemców (poniedziałek), od **10:00-13:00**. Obowiązują wyłącznie zapisy telefoniczne: **+48 22 556 44 68**. www.hfhrpol.waw.pl

■ Trudna sytuacja finansowa

CARITAS POLSKA

To organizacja, która może Ci pomóc, jeśli Twoi rodzice lub opiekunowie znaleźli się w **trudnej sytuacji finansowej**. Może sfinansować Twoje obiady w szkole, kupić wyprawkę do szkoły bądź dofinansować wycieczkę klasową. Caritas ma ponad czterdzieści placówek w całej Polsce. Mapa i telefony kontaktowe do poszczególnych placówek znajdują się na stronie internetowej: caritas.pl/szukam-pomocy/ Możesz również zadzwonić pod jeden z numerów: **+48 22 334 85 00, 22 334 85 85**, a pracownicy Caritas na pewno udzielą Ci potrzebnych informacji.

* Godziny działania telefonów mogą ulec zmianie.

Dokumenty

Skrót Konwencji o prawach dziecka

Uwaga: Prawa dziecka opisane w poszczególnych Artykułach Konwencji o prawach dziecka są pogrupowane tematycznie i dlatego nie występują w kolejności

Czy wiesz, że masz prawa zagwarantowane przez państwo, które są spisane w dokumencie nazwanym Konwencją o prawach dziecka?

Jeżeli nie wiedziałeś, przeczytaj uważnie ten dokument.

Konwencja o prawach dziecka to międzynarodowa umowa opisująca Twoje prawa. Państwa, które ją podpisały, muszą przestrzegać zawartych w niej praw. Każde prawo jest ujęte w osobny punkt, który w akcie prawnym, jakim jest ta Konwencja, nazywany jest „artykułem”. Żeby łatwiej czytało Ci się ten dokument, poszczególne prawa zostały posegregowane tematycznie.

KOMU PRZYSŁUGUJĄ PRAWA DZIECKA

Art. 1

Wszystkie prawa zawarte w tej Konwencji przysługują Ci, dopóki jesteś dzieckiem, czyli do ukończenia 18 roku życia.

Art. 2

Prawa, o których jest mowa w tej Konwencji, mają wszystkie dzieci, bez wyjątku, a więc również Ty; bez względu na to, kim jesteś, gdzie mieszkasz, czym zajmują się Twoi rodzice, jakim mówisz językiem, jaką wyznajesz religię, jakiej jesteś płci, czy jesteś w pełni sprawny, czy też nie, czy jesteś bogaty, czy biedny. Wszystkie dzieci są równe wobec prawa i nikogo nie można dyskryminować.

KTO ODPOWIADA ZA OCHRONĘ TWOICH PRAW

Art. 3

Wszystkie instytucje i urzędy zajmujące się sprawami dzieci powinny w swoich działaniach kierować się Twoim dobrem i dobrem innych dzieci.

Art. 4

Państwo ma obowiązek przestrzegania Twoich praw.

PRAWO DO ŻYCIA I TOŻSAMOŚCI

Art. 6

Masz prawo do życia. Państwo powinno zapewnić Ci odpowiednie warunki do życia i rozwoju.

Art. 7

Po Twoich narodzinach powinien zostać sporządzony akt urodzenia. Od momentu narodzin masz prawo do imienia i obywatelstwa. Masz prawo, jeżeli jest to tylko możliwe, poznać swoich rodziców i być przez nich wychowywany.

Art. 8

Państwo powinno respektować Twoje prawo do tożsamości, czyli między innymi: imienia, nazwiska, obywatelstwa i powiązań rodzinnych.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

Art. 5

Twoi rodzice lub opiekunowie powinni jak najlepiej wspierać Twój rozwój i uczyć Cię, jak korzystać z przysługujących Ci praw. Państwo ma obowiązek uszanować prawo Twoich rodziców i opiekunów do kierowania Twoim rozwojem.

Art. 9

Masz prawo mieszkać ze swoimi rodzicami, chyba że nie jest to dla Ciebie dobre (np. jesteś krzywdzony). Jeśli Twoi rodzice mieszkają osobno, masz prawo utrzymywać kontakt z każdym z nich, chyba że to byłoby dla Ciebie szkodliwe.

Art. 10

Jeśli Ty i Twoi rodzice zostaliście rozdzieleni i mieszkacie w różnych krajach, macie prawo utrzymywać ze sobą kontakt i odwiedzać się, a także zamieszkać w jednym kraju i być razem.

Art. 11

Państwo ma obowiązek chronić Cię przed nielegalnym uprowadzeniem za granicę bez zgody rodziców.

Art. 18

Oboje rodzice są odpowiedzialni za Twoje wychowanie i właściwy rozwój. Zawsze powinni kierować się Twoim dobrem. Państwo powinno ich w tym wspierać oraz pomagać im np. zapewniając powstanie odpowiedniej liczby przedszkoli, szkół, przychodni. etc.

Art. 20

Jeśli rodzice nie mogą się Tobą opiekować, państwo musi Ci zapewnić specjalną ochronę, pomoc i opiekę zastępczą. Ci, którzy się Tobą opiekują, powinni szanować Twoją kulturę i religię.

PRAWO DO WYRAŻANIA WŁASNYCH POGLĄDÓW

Art. 12

Masz prawo wypowiadać swoje zdanie w sprawach, które Ciebie dotyczą, a dorośli powinni go wysłuchać i wziąć je pod uwagę. Nawet w postępowaniu przed sądem.

Art. 14

Masz prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania, ale nie może to ograniczać praw innych osób. Twoi rodzice powinni pomóc Ci wybrać najlepszą drogę rozwoju, która jest zgodna z przysługującymi Ci prawami.

Art. 15

Masz prawo zapisania się do różnych stowarzyszeń, o ile nie ogranicza to praw innych osób.

PRAWO DO PRYWATNOŚCI

Art. 16

Nikt nie ma prawa do ingerencji w Twoją prywatność, chyba że robi to ze względu na dobro Twoje lub Twoich bliskich.

PRAWO DO INFORMACJI

Art. 13

Masz prawo do swobody wypowiedzi w każdej formie – ustnej, pisemnej, rysunkowej etc. oraz prawo do zdobywania i przekazywania informacji.

Art. 17

Masz prawo do uzyskiwania informacji z różnorodnych źródeł. Gazety, książki, radio, telewizja, internet i wszelkie inne media skierowane do dzieci powinny dostarczać Ci takie informacje, które są zrozumiałe i nie wyrządzają Ci krzywdy.

DOBRO DZIECKA JAKO CEL NAJWYŻSZY

Art. 21

W przypadku adopcji najważniejsze jest Twoje dobro.

Te same prawa i zasady odnoszące się do traktowania Ciebie powinny obowiązywać zarówno w kraju, w którym się urodziłeś, jak i w innym kraju, w którym miałbyś zamieszkać po adopcji.

Art. 22

Jeśli znalazłbyś się w jakimś kraju jako uchodźca (byłeś zmuszony wyjechać ze swojej ojczyzny, bo tam groziło Ci niebezpieczeństwo), należą Ci się takie same prawa, jak dzieciom, które urodziły się w kraju, do którego przybyłeś.

Art. 23

Jeśli jesteś dzieckiem z jakąkolwiek niepełnosprawnością, powinieneś mieć zapewniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej, do edukacji, przygotowania zawodowego i rekreacji. Powinieneś mieć zapewnione życie w warunkach gwarantujących godność i umożliwiających Ci osiągnięcie niezależności.

Art. 25

Jeśli nie znajdujesz się pod opieką rodziców, tylko mieszkasz na stałe lub czasowo poza swoim rodzinnym domem, np. w placówce opiekuńczej, masz prawo do tego, aby sprawdzano, jakie masz tam warunki, jak jesteś leczony, a także, czy sytuacja, z powodu której tam się znalazłeś, nie uległa zmianie.

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Art. 24

Państwo powinno zapewnić Ci dostęp do jak najlepszej opieki zdrowotnej i udogodnień w zakresie leczenia chorób i rehabilitacji zdrowotnej.

Art. 26

Masz prawo do otrzymywania pomocy i wsparcia od państwa, jeśli Ty i Twoja rodzina jesteście ubodzy lub znajdujecie się w trudnej sytuacji życiowej.

Art. 27

Masz prawo do życia w warunkach zapewniających Ci właściwy rozwój fizyczny i psychiczny. Główną odpowiedzialność za to

ponoszą Twoi rodzice. Państwo powinno wspierać rodziny, których nie stać na zapewnienie dzieciom odpowiedniego poziomu życia.

PRAWO DO EDUKACJI

Art. 28

Masz prawo do nauki. Nauczanie podstawowe powinno być obowiązkowe i bezpłatne dla wszystkich dzieci.

Art. 29

Edukacja powinna sprzyjać rozwojowi Twojej osobowości, Twoich zdolności i umiejętności. Powinna także rozwijać szacunek dla praw człowieka, rodziców oraz kultury i kraju, z którego pochodzisz. Poprzez odpowiednią edukację powinieneś uczyć się także tolerancji, życia w pokoju oraz ochrony środowiska naturalnego.

Art. 30

Masz prawo do poznawania i korzystania z kultury, nauki i języka Twojej rodziny oraz wyznawania i praktykowania własnej religii. Nie jest istotne, czy w kraju, w którym mieszkasz, jest dużo czy mało osób, które myślą podobnie jak Ty.

PRAWO DO ODPOCZYNKU

Art. 31

Masz prawo do wypoczynku i czasu wolnego oraz uczestnictwa w zabawach i zajęciach rekreacyjnych.

OCHRONA PRZED PRZEMOCĄ

Art. 19

Masz prawo do ochrony przed przemocą fizyczną, psychiczną i zaniedbaniem. Nikt nie ma prawa Cię bić, prześladować i wykorzystywać w celach seksualnych.

Art. 32

Masz prawo do ochrony przed wykonywaniem pracy, która jest niebezpieczna, szkodliwa dla Twojego zdrowia lub przeszkadza Ci w nauce. Jeśli pracujesz, masz prawo do odpowiednich warunków pracy (bezpieczeństwa i higieny) oraz sprawiedliwej zapłaty.

Art. 33

Nikt nie ma prawa angażować Cię w produkcję narkotyków i handel nimi ani zmuszać czy namawiać do ich zażywania. Policja, nauczyciele i inne służby mają za zadanie chronić Cię przed dostępem do nich.

Art. 34

Masz prawo do ochrony przed wszystkimi formami wykorzystywania seksualnego. Nikt nie ma prawa dotykać Cię w sposób, którego sobie nie życzysz i nakłaniać lub zmuszać Cię do kontaktów seksualnych.

Art. 35

Obowiązkiem państwa, w którym mieszkasz, jest ochrona Ciebie i innych dzieci przed porwaniem

i sprzedają. Policja i inne służby państwowe powinny przeciwdziałać wszelkim próbom uprowadzenia Cię czy sprzedania.

Art. 36

Masz prawo do ochrony przed wszystkimi innymi formami wyzysku, które naruszają Twoje dobro.

Art. 39

Jeżeli jesteś ofiarą wojny, torturowania, wyzysku czy zaniedbania masz prawo do szczególnej pomocy i opieki. Państwo powinno zadbać, abyś mógł odzyskać zdrowie fizyczne i psychiczne w warunkach poszanowania Twoich praw i Twojej godności.

OCHRONA PRZED KONFLIKTEM ZBROJNYM

Art. 38

Jeśli nie masz 15 lat, państwo nie może rekrutować Cię do wojska i musi chronić Cię przed bezpośrednim udziałem w działaniach zbrojnych.

OCHRONA W PROCESIE KARNYM

Art. 37

Jeżeli złamałeś prawo, nie powinieneś przebywać w więzieniu z dorosłymi i masz prawo utrzymywać kontakt ze swoją rodziną oraz prawo do pomocy prawnej lub innej np. psychologa. Masz prawo zgłaszać sytuacje, w których jesteś źle traktowany.

Art. 40

Jeżeli złamałeś prawo (sąd może Cię skazać tylko za bardzo poważne przestępstwa), powinieneś uzyskać pomoc prawną i być właściwie traktowany przez system sprawiedliwości.

PRAWO DO ZNAJOMOŚCI SWOICH PRAW I POWOŁYWANIA SIĘ NA NIE

Art. 41

Jeśli prawo Twojego kraju zapewnia lepszą ochronę i realizację Twoich praw niż artykuły tej Konwencji, to prawo Twojego kraju powinno obowiązywać w pierwszej kolejności.

Art. 42

Masz prawo znać swoje prawa! Państwo powinno zadbać, aby prawa zawarte w tej Konwencji były znane zarówno wśród dzieci, jak i dorosłych.

Konwencja o prawach dziecka zawiera łącznie 54 artykuły. Artykuły 43-54 dotyczą tego, jak dorośli i państwo powinny współpracować, aby prawa Twoje i innych dzieci były przestrzegane i chronione. * Prawa przedstawione w tej publikacji nie są dosłownym powtórzeniem artykułów Konwencji o prawach dziecka, tylko ich omówieniem.

Konwencja o prawach dziecka

zmiany: 1999-09-02; Dz.U.2000.2.11

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 20 listopada 1989 r. została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencja o prawach dziecka w następującym brzmieniu:

Przekład

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA PREambuła

Państwa-Strony niniejszej konwencji,

- uważając, że zgodnie z zasadami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie wrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków rodziny ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości oraz pokoju na świecie,
- mając na uwadze, że ludy Narodów Zjednoczonych potwierdziły w Karcie swą wiarę w podstawowe prawa człowieka oraz w godność i wartość jednostki ludzkiej i postanowiły sprzyjać postępowi społecznemu oraz osiągnięciu lepszego poziomu życia w warunkach większej wolności,
- uznając, że Narody Zjednoczone w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w Międzynarodowych Paktach Praw Człowieka zgodziły się i proklamowały, iż każdy człowiek uprawniony jest do korzystania z zawartych w nich praw i wolności, bez względu na jakiegokolwiek różnice wynikające z przynależności rasowej, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych lub innych, narodowego lub społecznego pochodzenia, cenzusu majątkowego, urodzenia oraz jakiegokolwiek innych,
- przypominając, że w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka Narody Zjednoczone proklamowały, iż dzieci mają prawo do szczególnej troski i pomocy,
- wyrażając przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie,
- uznając, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia,
- uważając, że dziecko powinno być w pełni przygotowane do życia w społeczeństwie jako indywidualnie ukształtowana jednostka, wychowana w duchu ideałów zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych, a w szczególności w duchu pokoju, godności, tolerancji, wolności, równości i solidarności,
- mając na uwadze, że potrzeba otoczenia dziecka szczególną troską została wyrażona w Genewskiej Deklaracji Praw Dziecka z 1924 r. oraz Deklaracji Praw Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne 20 listopada 1959 r. i uznanej w Ogólnej Deklaracji Praw Człowieka, w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych (w szczególności w artykułach 23 i 24), w Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (w szczególności w artykule 10), jak również w statutach i stosownych dokumentach wyspecjalizowanych agencji i międzynarodowych organizacji zajmujących się zapewnieniem dobrobytu dzieciom,
- mając na uwadze, że – jak wskazano w Deklaracji Praw Dziecka – „dziecko, z uwagi na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu”,
- przypominając postanowienia Deklaracji Zasad Społecznych i Prawnych odnoszących się do ochrony i dobra dziecka ze szczególnym odniesieniem do umieszczania w rodzinie zastępczej oraz adopcji w wymiarze krajowym i międzynarodowym, podstawowe minimum zasad Narodów Zjednoczonych odnośnie do wymierzania sprawiedliwości wobec nieletnich („Zasady Pekinские”) oraz Deklarację o ochronie kobiet i dzieci w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie konfliktów zbrojnych,
- uznając, że we wszystkich krajach świata są dzieci żyjące w wyjątkowo trudnych warunkach i że wymagają one szczególnej troski,
- biorąc w należyty sposób pod uwagę znaczenie tradycji i wartości kulturowych każdego narodu dla ochrony i harmonijnego rozwoju dziecka,
- uznając wagę międzynarodowej współpracy dla poprawy warunków życia dzieci w każdym kraju, szczególnie w krajach rozwijających się, uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

Art. 1

W rozumieniu niniejszej konwencji „dziecko” oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność.

Art. 2

1. Państwa-Strony w granicach swojej jurysdykcji będą respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niniejszej konwencji wobec każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.
2. Państwa-Strony będą podejmowały właściwe kroki dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji lub karania ze względu na status prawny, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka, opiekunów prawnych lub członków rodziny.

Art. 3

1. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.
2. Państwa-Strony działają na rzecz zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra, biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie za nie odpowiedzialnych, i w tym celu będą podejmowały wszelkie właściwe kroki ustawodawcze oraz administracyjne.
3. Państwa-Strony czuwają, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

Art. 4

Państwa-Strony podejmą wszelkie właściwe działania ustawodawczo-administracyjne oraz inne dla realizacji praw uznanych w niniejszej konwencji. Odnośnie do praw ekonomicznych, socjalnych oraz kulturalnych Państwa-Strony będą podejmowały takie działania przy maksymalnym wykorzystaniu środków będących w ich dyspozycji oraz – gdy okaże się to konieczne – w ramach współpracy międzynarodowej.

Art. 5

Państwa-Strony będą szanowały odpowiedzialność, prawo i obowiązek rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, członków dalszej

rodziny lub środowiska, zgodnie z miejscowymi obyczajami, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie odpowiedzialnych za dziecko, do zapewnienia mu, w sposób odpowiadający rozwojowi jego zdolności, możliwości ukierunkowania go i udzielenia mu rad przy korzystaniu przez nie z praw przyznanych mu w niniejszej konwencji.

Art. 6

1. Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.
2. Państwa-Strony zapewnią, w możliwie maksymalnym zakresie, warunki życia i rozwoju dziecka.

Art. 7

1. Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa oraz, jeśli to możliwe, prawo do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.
2. Państwa-Strony zapewnią, aby te prawa stały się zgodne z ich prawem wewnętrznym oraz z ich międzynarodowymi zobowiązaniami w tej dziedzinie, w szczególności w przypadkach, gdyby brak tych uregulowań spowodował, iż dziecko zostałoby bezpaństwowcem.

Art. 8

1. Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji.
2. W przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej tożsamości, Państwa-Strony okażą właściwą pomoc i ochronę w celu jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości.

Art. 9

1. Państwa-Strony zapewnią, aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli, z wyłączeniem przypadków, gdy kompetentne władze, podlegające nadzorowi sądowemu, zdecydują zgodnie z obowiązującym prawem oraz stosowanym postępowaniem, że takie oddzielenie jest konieczne ze względu na najlepiej pojęte interesy dziecka. Taka decyzja może być konieczna szczególnie w przypadkach nadużyć lub zaniedbań ze strony rodziców, gdy każde z rodziców mieszka oddzielnie, a należy podjąć decyzję odnośnie do miejsca pobytu lub zamieszkania dziecka.
2. W każdym postępowaniu podejmowanym stosownie do ustępu 1 niniejszego artykułu należy umożliwić wszystkim zainteresowanym stronom uczestnictwo w tym postępowaniu oraz wyrażenie przez nie swoich opinii.
3. Państwa-Strony będą szanowały prawo dziecka odseparowanego od jednego lub obojga

rodziców do utrzymywania regularnych stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka.

4. W przypadku gdy tego rodzaju separacja jest wynikiem działania podjętego przez Państwo-Stronę, takiego jak zatrzymanie, uwięzienie, wygnanie, deportacja lub śmierć (w tym śmierć spowodowana jakąkolwiek przyczyną podczas zatrzymania przez państwo) jednego lub obojga rodziców dziecka lub dziecka, państwo zapewni, na żądanie, rodzicom dziecka, dziecku lub – jeżeli będzie to właściwe – innemu członkowi rodziny podanie istotnych informacji dotyczących miejsca pobytu nieobecnego(ych) członka(ów) rodziny, jeśli treść tej informacji nie przyniesie szkody dobru dziecka. Ponadto Państwa-Strony zapewnią, aby wniesienie takiej prośby samo przez się nie pociągało żadnych ujemnych następstw dla osoby (osób), której(ych) dotyczy.

Art. 10

1. Zgodnie z wynikającymi z postanowienia artykułu 9 ustęp 1 obowiązkiem Państw-Stron wnioski składane przez dziecko lub przez jego rodziców odnośnie do wjazdu lub opuszczenia Państwa-Strony w celu łączenia rodziny będą rozpatrywane przez Państwa-Strony w sposób przychylny, humanitarny i w szybkim trybie. Państwa-Strony ponadto zapewnią, aby złożenie takiego wniosku nie pociągało za sobą ujemnych skutków dla wnioskodawców oraz członków ich rodzin.
2. Dziecko, którego rodzice przebywają w różnych państwach, będzie miało prawo do utrzymywania regularnych, z wyjątkiem okoliczności nadzwyczajnych, osobistych stosunków i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców. W tym celu oraz zgodnie z obowiązkiem Państw-Stron wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 2 Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka oraz jego rodziców do opuszczenia każdego kraju, w tym własnego, oraz powrotu do ich własnego kraju. Prawo do opuszczenia dowolnego kraju będzie podlegać tylko takim ograniczeniom, które są określone przez prawo i które są niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego, zdrowia i moralności społecznej lub praw i swobód innych osób, zgodnych z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszej konwencji.

Art. 11

1. Państwa-Strony będą podejmowały kroki dla zwalczania nielegalnego transferu dzieci oraz ich nielegalnego wywozu za granicę.
2. W tym celu Państwa-Strony będą popierały zawieranie odpowiednich umów dwustronnych lub wielostronnych albo przystępowania do istniejących już umów.

Art. 12

1. Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.
2. W tym celu dziecko będzie miało w szczególności zapewnioną możliwość wypowiedzania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym, dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego.

Art. 13

1. Dziecko będzie miało prawo do swobodnej wypowiedzi; prawo to ma zawierać swobodę poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji oraz idei wszelkiego rodzaju, bez względu na granice, w formie ustnej, pisemnej bądź za pomocą druku, w formie artystycznej lub z wykorzystaniem każdego innego środka przekazu według wyboru dziecka.
2. Wykonywanie tego prawa może podlegać pewnym ograniczeniom, lecz tylko takim, które są przewidziane przez prawo i które są konieczne:
  - a. dla poszanowania praw lub reputacji innych osób albo
  - b. do ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, bądź zdrowia albo moralności społecznej.

Art. 14

1. Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania.
2. Państwa-Strony będą respektowały prawa i obowiązki rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, opiekunów prawnych odnośnie do ukierunkowania dziecka w korzystaniu z jego prawa w sposób zgodny z rozwijającymi się zdolnościami dziecka.
3. Swoboda wyrażania wyznawanej religii lub przekonań może podlegać tylko takim ograniczeniom, które są przewidziane prawem i są konieczne do ochrony bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego, zdrowia lub moralności społecznej bądź podstawowych praw i wolności innych osób.

Art. 15

1. Państwa-Strony uznają prawa dziecka do swobodnego zrzeszania się oraz wolności pokojowych zgromadzeń.
2. Na wykonywanie tych praw nie mogą być nakładane jakiegokolwiek ograniczenia, z wyjątkiem tych, które są zgodne z prawem i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym do zapewnienia interesów bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego, ochrony zdrowia bądź moralności społecznej lub ochrony praw i wolności innych osób.

Art. 16

1. Żadne dziecko nie będzie podlegało arbitralnej lub bezprawnej ingerencji w sferę jego życia prywatnego, rodzinnego lub domowego czy w korespondencję ani bezprawnym zamachom na jego honor i reputację.
2. Dziecko ma prawo do ochrony prawnej przeciwko tego rodzaju ingerencji lub zamachom.

Art. 17

Państwa-Strony uznają ważną rolę spełnianą przez środki masowego przekazu i zapewnią, aby dziecko miało dostęp do informacji oraz materiałów pochodzących z różnorodnych źródeł krajowych i międzynarodowych, szczególnie do tych, które mają na uwadze jego dobro w wymiarze społecznym, duchowym i moralnym oraz jego zdrowie fizyczne i psychiczne. W tym celu Państwa-Strony będą:

- a. zachęcały środki masowego przekazu do rozpowszechniania informacji i materiałów, korzystnych dla dziecka w wymiarze społecznym oraz kulturalnym, zgodnie z duchem artykułu 29;
- b. zachęcały do rozwoju współpracy międzynarodowej w dziedzinie wytwarzania, wymiany oraz rozpowszechniania tego rodzaju informacji i materiałów, pochodzących z różnorodnych kulturowych źródeł krajowych oraz międzynarodowych;
- c. zachęcały do wydawania i rozpowszechniania książek dla dzieci;
- d. zachęcały środki masowego przekazu, aby w szczególności sposób uwzględniały potrzeby językowe dzieci należących do mniejszości narodowych lub do rdzennej społeczności;
- e. zachęcały do rozwijania odpowiednich kierunków działalności dla ochrony dzieci przed informacjami i materiałami szkodliwymi z punktu widzenia ich dobra, mając na względzie postanowienia artykułów 13 i 18.

Art. 18

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe starania dla pełnego uznania zasady, że oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Rodzice lub w określonych przypadkach opiekunowie prawni ponoszą główną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka ma być przedmiotem ich największej troski.
2. W celu zagwarantowania i popierania praw zawartych w niniejszej konwencji Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.
3. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia dzieciom

pracujących rodziców prawa do korzystania z usług instytucji i zakładów w zakresie opieki nad dziećmi, do których są one uprawnione.

Art. 19

1. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.
2. Tego rodzaju środki ochronne powinny obejmować, tam gdzie jest to właściwe, skuteczne przedsięwzięcia w celu stworzenia programów socjalnych dla realizacji pomocy dziecku oraz osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem, jak również innych form działań prewencyjnych dla ustalania, informowania, wszczynania i prowadzenia śledztwa, postępowania, notowania wymienionych wyżej przypadków niewłaściwego traktowania dzieci oraz tam, gdzie jest to właściwe – ingerencję sądu.

Art. 20

1. Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa.
2. Państwa-Strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym zapewnią takiemu dziecku opiekę zastępczą.
3. Tego rodzaju opieka może obejmować, między innymi, umieszczenie w rodzinie zastępczej, Kafala w prawie islamskim, adopcję lub – gdy jest to niezbędne – umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań należy w sposób właściwy uwzględniać wskazania w zachowaniu ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej.

Art. 21

Państwa-Strony uznające i/lub dopuszczające system adopcji zapewnią, aby dobro dziecka było celem najwyższym, i będą:

- a. czuwać, aby adopcja dziecka odbywała się tylko z upoważnienia kompetentnych władz, które będą decydować – zgodnie z obowiązującym prawem i postępowaniem oraz na podstawie wszelkich stosownych i wiarygodnych informacji – o tym, że adopcja jest dopuszczalna ze względu na sytuację dziecka w odniesieniu do rodziców, krewnych i opiekunów prawnych, oraz – w przypadku gdy jest to wymagane – aby osoby

zainteresowane świadomie wyraziły zgodę na adopcję po przeprowadzeniu z nimi niezbędnych konsultacji;

- b. traktować adopcję związaną z przeniesieniem dziecka do innego kraju jako zastępczy środek opieki nad dzieckiem, jeżeli nie może być ono umieszczone w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej albo nie można mu zapewnić w żaden inny odpowiedni sposób opieki w kraju jego pochodzenia;
- c. dbać o to, aby dziecko adoptowane do innego kraju miało zabezpieczenie gwarancyjne i poziom życia odpowiednie do tych, które byłyby zapewnione w przypadku adopcji krajowej;
- d. podejmować wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia, aby w przypadku adopcji do innego kraju osoby w niej zaangażowane nie uzyskały z tego powodu nie stosownych korzyści finansowych;
- e. sprzyjać osiągnięciu celów niniejszego artykułu, tam gdzie jest to stosowne, przez zawieranie dwustronnych lub wielostronnych porozumień lub umów, a także dążyć w ich ramach do zapewnienia, aby umieszczenie dziecka w innym kraju odbywało się za pośrednictwem kompetentnych władz lub organów.

Art. 22

1. Państwa-Strony podejmą właściwe kroki dla zapewnienia, aby dziecko, które ubiega się o status uchodźcy bądź jest uważane za uchodźcę w świetle odpowiednich przepisów prawa międzynarodowego lub wewnętrznego stosowanego postępowania, w przypadku gdy występuje samo lub towarzyszą mu rodzice bądź inna osoba, otrzymało odpowiednią ochronę i pomoc humanitarną przy korzystaniu z odpowiednich praw zawartych w niniejszej konwencji lub innych międzynarodowych aktach dotyczących praw człowieka oraz innych dokumentach w sprawach humanitarnych, których wspomniane Państwa są Stronami.
2. W tym celu Państwa-Strony zapewnią, w stopniu, jaki uznają za właściwy, współdziałanie w wysiłkach podejmowanych przez Narody Zjednoczone i inne kompetentne organizacje międzynarodowe oraz pozarządowe, współpracujące z Narodami Zjednoczonymi, dla udzielenia ochrony i pomocy takiemu dziecku oraz odnalezienia jego rodziców lub innych członków rodziny dziecka uchodźcy w celu uzyskania informacji niezbędnych do ponownego połączenia go z rodziną. W przypadkach gdy nie można odnaleźć rodziców ani innych członków rodziny, dziecko zostanie otoczone taką samą opieką, jak dziecko pozbawione stale bądź czasowo swojego otoczenia rodzinnego z jakichkolwiek przyczyn, zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji.

Art. 23

1. Państwa-Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach gwarantujących mu godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa.
2. Państwa-Strony uznają prawo dziecka niepełnosprawnego do szczególnej troski i będą sprzyjały oraz zapewniały, stosownie do dostępnych środków, rozszerzanie pomocy udzielanej uprawnionym do niej dzieciom oraz osobom odpowiedzialnym za opiekę nad nimi. Pomoc taka będzie udzielana na wniosek tych osób i będzie stosowna do warunków dziecka oraz sytuacji rodziców lub innych osób, które się nim opiekują.
3. Uznając szczególne potrzeby dziecka niepełnosprawnego, pomoc, o której mowa w ustępie 2 niniejszego artykułu, będzie udzielana bezpłatnie tam, gdzie jest to możliwe, z uwzględnieniem zasobów finansowych rodziców bądź innych osób opiekujących się dzieckiem, i ma zapewnić, aby niepełnosprawne dziecko posiadało skuteczny dostęp do oświaty, nauki, opieki zdrowotnej, opieki rehabilitacyjnej, przygotowania zawodowego oraz możliwości rekreacyjnych, realizowany w sposób prowadzący do osiągnięcia przez dziecko jak najwyższego stopnia zintegrowania ze społeczeństwem oraz osobistego rozwoju, w tym jego rozwoju kulturalnego i duchowego.
4. Państwa-Strony będą sprzyjać, w duchu współpracy międzynarodowej, wymianie odpowiednich informacji w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz leczenia medycznego, psychologicznego i funkcjonalnego dzieci niepełnosprawnych, w tym rozpowszechnianiu i umożliwianiu dostępu do informacji dotyczących metod rehabilitacji oraz kształcenia i przygotowania zawodowego, w celu umożliwienia Państwom-Stronom poprawy ich możliwości i kwalifikacji oraz w celu wzbogacenia ich doświadczeń w tych dziedzinach. W związku z tym potrzeby krajów rozwijających się będą uwzględniane w sposób szczególny.

Art. 24

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej. Państwa-Strony będą dążyły do zapewnienia, aby żadne dziecko nie było pozbawione prawa dostępu do tego rodzaju opieki zdrowotnej.
2. Państwa-Strony będą dążyły do pełnej realizacji tego prawa, a w szczególności podejmą niezbędne kroki w celu:
  - a. zmniejszenia śmiertelności wśród noworodków i dzieci;

- b. zapewnienia udzielania koniecznej pomocy oraz opieki zdrowotnej wszystkim dzieciom, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju podstawowej opieki zdrowotnej;
  - c. zwalczania chorób i niedożywienia, w tym – w ramach podstawowej opieki zdrowotnej – przez wykorzystanie między innymi łatwo dostępnych technik oraz przez dostarczanie odpowiednich pożywnych produktów żywnościowych i wody pitnej, z uwzględnieniem niebezpieczeństwa oraz ryzyka zanieczyszczenia środowiska naturalnego;
  - d. zapewnienia matkom właściwej opieki zdrowotnej w okresie przed i po urodzeniu dziecka;
  - e. zapewnienia, aby wszystkie grupy społeczne, w szczególności rodzice oraz dzieci, były informowane i posiadały dostęp do oświaty oraz otrzymywały wsparcie w korzystaniu z podstawowej wiedzy w zakresie zdrowia dziecka i karmienia, korzyści z karmienia piersią, higieny i warunków zdrowotnych otoczenia, a także zapobiegania wypadkom;
  - f. rozwoju profilaktycznej opieki zdrowotnej, poradnictwa dla rodziców oraz wychowania i usług w zakresie planowania rodziny.
3. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe i skuteczne kroki na rzecz zniesienia tradycyjnych praktyk przynoszących szkodę zdrowiu dziecka.
  4. Państwa-Strony zobowiązują się działać na rzecz sprzyjania i zachęcania do rozwoju współpracy międzynarodowej w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym artykule. W związku z tym szczególnie uwaga będzie zwrócona na potrzeby krajów rozwijających się.

Art. 25

Państwa-Strony uznają prawo dziecka, umieszczonego przez kompetentne władze w zakładzie w celach opieki, ochrony bądź leczenia w zakresie zdrowia fizycznego lub psychicznego, do okresowego przeglądu leczenia dziecka i wszelkich innych okoliczności odnoszących się do jego umieszczenia w zakładzie.

Art. 26

1. Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń społecznych, oraz będą podejmowały niezbędne kroki dla osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa zgodnie z ich prawem wewnętrznym.
2. Tam gdzie jest to możliwe, powyższe świadczenia powinny być zabezpieczone z uwzględnieniem zasobów i warunków życia dziecka oraz osób odpowiedzialnych za jego utrzymanie, jak również wszelkich innych okoliczności, odnoszących się do stosowania realizacji świadczeń wnioskowanych przez dziecko lub w jego imieniu.

Art. 27

1. Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu.
2. Rodzice (rodzic) lub inne osoby odpowiedzialne za dziecko ponoszą główną odpowiedzialność za zabezpieczenie w ramach swych możliwości, także finansowych, warunków życia niezbędnych do rozwoju dziecka.
3. Państwa-Strony, zgodnie z warunkami krajowymi oraz odpowiednio do swych środków, będą podejmowały właściwe kroki dla wspomagania rodziców lub innych osób odpowiedzialnych za dziecko w realizacji tego prawa oraz będą udzielały, w razie potrzeby, pomocy materialnej oraz innych programów pomocy, szczególnie w zakresie żywności, odzieży i mieszkań.
4. Państwa-Strony podejmą wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia łożenia na utrzymanie dziecka ze strony rodziców lub innych osób ponoszących odpowiedzialność finansową za dziecko, zarówno na terenie Państwa-Strony, jak i za granicą. W szczególnych przypadkach, gdy osoba ponosząca odpowiedzialność finansową za dziecko mieszka w państwie innym niż dziecko, Państwa-Strony będą dążyły do przystąpienia do umów międzynarodowych lub do zawarcia takich umów, jak również do zawierania odpowiednich porozumień.

Art. 28

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki i w celu stopniowego realizowania tego prawa na zasadzie równych szans, w szczególności:
  - a. uczynią nauczanie podstawowe obowiązkowym i bezpłatnym dla wszystkich;
  - b. będą popierać rozwój różnorodnych form szkolnictwa średniego, zarówno ogólnokształcącego, jak i zawodowego, uczynią je dostępnymi dla każdego dziecka oraz podejmą odpowiednie kroki, takie jak wprowadzenie bezpłatnego nauczania oraz udzielanie w razie potrzeby pomocy finansowej;
  - c. za pomocą wszelkich właściwych środków uczynią szkolnictwo wyższe dostępnym dla wszystkich na zasadzie zdolności;
  - d. udostępnią wszystkim dzieciom informacje i poradnictwo szkolne i zawodowe;
  - e. podejmą kroki na rzecz zapewnienia regularnego uczęszczania do szkół oraz zmniejszenie wskaźnika porzucania nauki.
2. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe środki zapewniające, aby dyscyplina szkolna była stosowana w sposób zgodny z ludzką godnością dziecka i niniejszą konwencją.
3. Państwa-Strony będą popierały i rozwijały międzynarodową współpracę w dziedzinie oświaty, w szczególności w celu przyczyniania

się do zlikwidowania ignorancji i analfabetyzmu na świecie oraz ułatwienia dostępu do wiedzy naukowo-technicznej i nowoczesnych metod nauczania. W tym zakresie należy w szczególności uwzględnić potrzeby krajów rozwijających się.

Art. 29

1. Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na:
  - a. rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka;
  - b. rozwijanie w dziecku szacunku dla praw człowieka i podstawowych swobód oraz dla zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych;
  - c. rozwijanie w dziecku szacunku dla jego rodziców, jego tożsamości kulturowej, języka i wartości, dla wartości narodowych kraju, w którym mieszka dziecko, kraju, z którego dziecko pochodzi, jak i dla innych kultur;
  - d. przygotowanie dziecka do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równości płci oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi, narodowymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia;
  - e. rozwijanie w dziecku poszanowania środowiska naturalnego.
2. Żadne postanowienie niniejszego artykułu lub artykułu 28 nie może być interpretowane w sposób naruszający wolność osób fizycznych lub ciał zbiorowych do zakładania i prowadzenia instytucji oświatowych, z zastrzeżeniem przestrzegania zasad wyrażonych w ustępie 1 niniejszego artykułu oraz wymogów, aby kształcenie w tego typu instytucjach odpowiadało minimalnym standardom, które określi dane państwo.

Art. 30

W tych państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe bądź osoby pochodzenia rdzennego, dziecku należącemu do takiej mniejszości lub dziecku pochodzenia rdzennego nie można odmówić prawa do posiadania i korzystania z własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swojej religii lub do używania własnego języka, łącznie z innymi członkami jego grupy.

Art. 31

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka, oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym.
2. Państwa-Strony będą przestrzegały oraz popierały prawo dziecka do wszechstronnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym oraz

będą sprzyjały tworzeniu właściwych i równych sposobności dla działalności kulturalnej, artystycznej, rekreacyjnej oraz w zakresie wykorzystania czasu wolnego.

Art. 32

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do ochrony przed wyzyskiem ekonomicznym, przed wykonywaniem pracy, która może być niebezpieczna lub też może kolidować z kształceniem dziecka, bądź może być szkodliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego lub społecznego.
2. Państwa-Strony będą podejmowały kroki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty dla zapewniania realizacji postanowień niniejszego artykułu. W tym celu, mając na uwadze odnośne postanowienia innych dokumentów międzynarodowych, Państwa-Strony w szczególności:
  - a. ustanowią minimalny poziom lub poziomy wiekowe dla ubiegania się o podjęcie pracy;
  - b. ustanowią właściwe przepisy odnośnie do wymiaru czasowego oraz warunków zatrudnienia;
  - c. ustanowią odpowiednie kary lub inne sankcje dla zapewnienia skutecznego stosowania niniejszego artykułu.

Art. 33

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie odpowiednie kroki, w tym środki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty, w celu zapewnienia ochrony dzieci przed nielegalnym używaniem środków narkotycznych i substancji psychotropowych, zgodnie z ich zdefiniowaniem w odpowiednich umowach międzynarodowych, oraz w celu zapobiegania wykorzystywaniu dzieci do nielegalnej produkcji tego typu substancji i handlu nimi.

Art. 34

Państwa-Strony zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych. Dla osiągnięcia tych celów Państwa-Strony podejmą w szczególności wszelkie właściwe kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania:

- a. nakłanianiu lub zmuszaniu dziecka do jakichkolwiek nielegalnych działań seksualnych;
- b. wykorzystywaniu dzieci do prostytucji lub innych nielegalnych praktyk seksualnych;
- c. wykorzystywaniu dzieci w pornograficznych przedstawieniach i materiałach.

Art. 35

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania uprowadzeniom, sprzedaży bądź handlowi dziećmi,

dokonywanych dla jakichkolwiek celów i w jakiegokolwiek formie.

Art. 36

Państwa-Strony będą bronić dziecko przed wszelkimi innymi formami wyzysku, w jakimkolwiek aspekcie naruszającym dobro dziecka.

Art. 37

Państwa-Strony zapewnią, aby:

- a.** żadne dziecko nie podlegało torturowaniu bądź okrutnemu, nieludzkiemu czy poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Ani kara śmierci, ani kara dożywotniego więzienia bez możliwości wcześniejszego zwolnienia nie może być orzeczona wobec osoby poniżej osiemnastu lat za popełnione przez nią przestępstwa;
- b.** żadne dziecko nie zostało pozbawione wolności w sposób bezprawny lub arbitralny. Aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka powinno być zgodne z prawem i może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny i na możliwie najkrótszy czas;
- c.** każde dziecko pozbawione wolności było traktowane humanitarnie i z poszanowaniem wrodzonej godności jednostki ludzkiej, w sposób uwzględniający potrzeby osoby w danym wieku. W szczególności każde dziecko pozbawione wolności zostanie odseparowane od osób dorosłych, jeśli tylko rozwiązanie odwrotnie nie będzie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka, oraz będzie miało prawo utrzymywać kontakty ze swoją rodziną poprzez korespondencję i wizyty, z wyłączeniem sytuacji wyjątkowych;
- d.** każde dziecko pozbawione wolności miało prawo do uzyskania niezwłocznego dostępu do prawnej lub innej odpowiedniej pomocy, jak również prawo do kwestionowania legalności pozbawienia go wolności przed sądem lub inną kompetentną, niezawisłą i bezstronną władzą oraz domagania się uzyskania szybkiej decyzji w tej sprawie.

Art. 38

- 1.** Państwa-Strony zobowiązują się respektować i nakazać respektowanie norm międzynarodowego prawa humanitarnego mających zastosowanie do nich w przypadku konfliktu zbrojnego i odnoszących się do dzieci.
- 2.** Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe kroki dla zapewnienia, aby osoby, które nie osiągnęły wieku piętnastu lat, nie brały bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych.
- 3.** Państwa-Strony będą powstrzymywały się przed rekrutowaniem do swoich sił zbrojnych jakiegokolwiek osoby, która nie osiągnęła wieku piętnastu lat. Przeprowadzając rekrutację spośród osób, które osiągnęły wiek piętnastu lat, lecz nie osiągnęły jeszcze osiemnastu

lat, Państwa-Strony będą starały się brać pod uwagę w pierwszej kolejności osoby starsze wiekiem.

- 4.** Zgodnie ze swoimi zobowiązaniami, wynikającymi z międzynarodowego prawa humanitarne do ochrony ludności cywilnej w konfliktach zbrojnych, Państwa-Strony będą stosowały wszelkie możliwe do realizacji środki dla zapewnienia ochrony i opieki nad dziećmi dotkniętymi przez konflikt zbrojny.

Art. 39

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla ułatwienia przebiegu rehabilitacji fizycznej i psychicznej oraz reintegracji społecznej dziecka, które padło ofiarą jakiegokolwiek formy zaniedbania, wyzysku lub wykorzystania, torturowania lub jakiegokolwiek innej formy okrutnego, nieludzkiego czy poniżającego traktowania albo karania bądź konfliktu zbrojnego. Taka rehabilitacja czy reintegracja przebiegać będzie w środowisku, które sprzyja zdrowiu, zapewnieniu własnego szacunku i godności dziecka.

Art. 40

- 1.** Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka podejrzanego, oskarżonego bądź uznanego winnym pogwałcenia prawa karnego do traktowania w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości dziecka, które umacnia w nim poszanowanie podstawowych praw i wolności innych osób oraz uwzględnia wiek dziecka i celowość sprzyjania jego reintegracji dla podjęcia przez nie konstruktywnej roli w społeczeństwie.
- 2.** W tym celu, a także uwzględniając odpowiednie postanowienia dokumentów międzynarodowych, Państwa-Strony zapewnią w szczególności:
  - a.** aby żadne dziecko nie było podejrzane, oskarżane bądź uznawane winnym pogwałcenia prawa karnego poprzez działanie lub zaniechanie, które nie było zabronione przez prawo wewnętrzne bądź międzynarodowe w momencie jego dokonania;
  - b.** każdemu dziecku, które podejrzewa się, oskarża lub uznaje winnym pogwałcenia prawa karnego, przynajmniej następujące gwarancje:
    - i.** przyznanie domniemania niewinności do chwili udowodnienia winy zgodnie z prawem;
    - ii.** niezwłoczne bezpośrednie poinformowanie go o stawianych mu zarzutach lub, w odpowiednich przypadkach, za pośrednictwem jego rodziców albo opiekuna prawnego oraz zapewnieniu prawnej lub innej pomocy w przygotowaniu i prezentowaniu jego obrony;
    - iii.** rozpatrzenie sprawy bez zwłoki i przez niezawisłą i bezstronną władzę bądź

- organ sądowy w uczciwym procesie, przeprowadzonym zgodnie z prawem, zabezpieczeniem prawnej lub innej właściwej pomocy oraz w obecności jego rodziców lub opiekunów prawnych, jeśli tylko nie będzie to uważane za niezgodne z najwyższym interesem dziecka z uwagi na jego wiek lub sytuację;
- iv. niestosowania przymusu do składania zeznań lub przyznania się do winy; przesłuchiwanie świadków ze strony przeciwnej i równoprawne uczestniczenie w przesłuchiwaniu świadków w jego imieniu;
  - v. w przypadku uznania winnym pogwałcenia prawa karnego, posiadanie prawa odwołania się od tego orzeczenia oraz innych związanych z nim środków do wyższej, kompetentnej, niezawisłej i bezstronnej władzy lub organu sądowego, zgodnie z prawem;
  - vi. zapewnienie bezpłatnej pomocy tłumacza, jeśli dziecko nie rozumie bądź nie mówi w danym języku;
  - vii. pełne poszanowanie spraw z zakresu życia osobistego we wszystkich etapach procesowych.
3. Państwa-Strony będą sprzyjały tworzeniu praw, procedur organów oraz instytucji odnoszących się specjalnie do dzieci podejrzanych, oskarżonych bądź uznawanych winnymi pogwałcenia prawa karnego, a w szczególności:
    - a. ustanowienia minimalnej granicy wieku, poniżej której dzieci będą posiadały domniemanie niezdolności do naruszenia prawa karnego;
    - b. w przypadku gdy jest to właściwe i celowe, stosowaniu innych środków postępowania z takimi dziećmi, bez uciekania się do postępowania sądowego, pod warunkiem pełnego poszanowania praw człowieka i gwarancji prawnych.
  4. Różnorodność przedsięwzięć, takich jak opieka, poradnictwo, nadzór, probacja, umieszczenie w rodzinie zastępczej, programy edukacyjne i szkolenia zawodowego, oraz inne rozwiązania alternatywne do opieki instytucjonalnej będą dostępne dla zapewnienia właściwego postępowania z dziećmi, w sposób właściwy dla ich dobra, a także proporcjonalny zarówno w stosunku do okoliczności, jak i do popełnionego wykroczenia.

Art. 41

Niniejsza konwencja w żaden sposób nie narusza postanowień, które w większym stopniu sprzyjają realizacji praw dziecka i które mogą być zawarte w:

- a. prawie Państwa-Strony lub
- b. prawie międzynarodowym obowiązującym to Państwo.

CZĘŚĆ II

Art. 42

Państwa-Strony zobowiązują się do szerzenia informacji o zasadach i postanowieniach niniejszej konwencji zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci, wykorzystując do tego celu będące w ich dyspozycji środki.

Art. 43

1. W celu badania postępów dokonywanych przez Państwa-Strony w realizacji zobowiązań przewidzianych w niniejszej konwencji ustanawia się Komitet Praw Dziecka, który będzie wykonywał wskazane niżej funkcje.
2. (1) Komitet będzie składał się z osiemnastu ekspertów, reprezentujących wysoki poziom moralny i posiadających uznane kompetencje w dziedzinie, której dotyczy niniejsza konwencja. Członkowie Komitetu będą wybierani przez Państwa-Strony spośród ich obywateli i będą występować osobiście, z uwzględnieniem sprawiedliwego podziału geograficznego oraz zasadniczych systemów prawnych.
3. Członkowie Komitetu będą wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób wyznaczonych przez Państwa-Strony. Każde Państwo może wyznaczyć jedną osobę spośród swoich obywateli.
4. Wstępne wybory do Komitetu odbędą się nie później niż po upływie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie(2) niniejszej konwencji, a następnie co dwa lata. Co najmniej na cztery miesiące przed terminem każdego wyborów Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych wystosuje list do Państw-Stron, prosząc je o podanie nazwisk wyznaczonych przez nie osób w ciągu dwóch miesięcy. Sekretarz Generalny przygotuje następnie listę wszystkich osób w ten sposób wyznaczonych, ułożoną w porządku alfabetycznym, ze wskazaniem państwa, przez które zostali wyznaczeni, i przedłoży ją Państwom-Stronom niniejszej konwencji.
5. Wybory będą się odbywały na spotkaniach Państw-Stron, zwołanych przez Sekretarza Generalnego w siedzibie Narodów Zjednoczonych. Na tych spotkaniach, na których quorum będzie stanowiło dwie trzecie Państw-Stron, osoby, które otrzymają największą liczbę głosów oraz absolutną większość głosów obecnych i biorących udział w głosowaniu przedstawicieli Państw-Stron, zostaną wybrane na członków Komitetu.
6. Członkowie Komitetu wybierani będą na okres czterech lat. Będą oni mogli zostać wybrani ponownie, jeśli znów zostaną wyznaczeni. Kadencja pięciu spośród członków wybranych w pierwszych wyborach wygaśnie po upływie dwóch lat; niezwłocznie po pierwszych wyborach nazwiska owych pięciu członków zostaną wybrane drogą losowania przez przewodniczącącego spotkania.

7. W przypadku śmierci członka Komitetu, jego rezygnacji lub jego oświadczenia, że z jakiegokolwiek innego powodu nie może wypełniać obowiązków członka Komitetu, Państwo-Strona, które wyznaczyło danego członka, wyznaczy za zgodą Komitetu innego eksperta spośród swoich obywateli na okres pozostały do końca kadencji.
8. Komitet ustanowi swoje własne zasady procedury.
9. Komitet wybiera swych funkcjonariuszy na okres dwóch lat.
10. Posiedzenia Komitetu będą odbywały się zwykle w siedzibie Narodów Zjednoczonych lub w innym dogodnym miejscu określonym przez Komitet. Komitet będzie odbywał posiedzenia zasadniczo corocznie. Czas trwania posiedzeń Komitetu będzie określony oraz poddawany weryfikacji, gdy zajdzie taka potrzeba, na spotkaniu Państw-Stron niniejszej konwencji, za zgodą Zgromadzenia Ogólnego.
11. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych zapewni niezbędny personel oraz warunki do skutecznego wypełniania przez Komitet funkcji nałożonych przez niniejszą konwencję.
12. Za zgodą Zgromadzenia Ogólnego członkowie Komitetu utworzonego na mocy niniejszej konwencji otrzymywać będą honoraria z funduszy Narodów Zjednoczonych na okres i na warunkach określanych przez Zgromadzenie.

Art. 44

1. Państwa-Strony zobowiązują się do przedkładania Komitetowi za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych sprawozdań odnośnie do środków stosowanych przez nie do realizacji praw zawartych w konwencji oraz postępów w korzystaniu z tych praw:
  - a. w ciągu dwóch lat po wejściu w życie(3) konwencji dla danego państwa;
  - b. następnie co pięć lat.
2. Sprawozdania przedkładane na mocy niniejszego artykułu wskazywać będą na czynniki oraz na ewentualne trudności wpływające na stopień wypełnienia zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji. Sprawozdania będą zawierały także odpowiednie informacje zapewniające Komitetowi pełną wiedzę na temat wprowadzenia w życie postanowień konwencji w danym kraju.
3. Państwo-Strona, które przedłożyło Komitetowi wszechstronne sprawozdanie pierwotne, nie musi już w swoich następnych sprawozdaniach, przedkładanych zgodnie z ustępem 1 pkt b), powtarzać podstawowych informacji, które podane były uprzednio.
4. Komitet może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji odnoszących się do wprowadzenia w życie konwencji.

5. Komitet będzie przedkładał Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych za pośrednictwem Rady Gospodarczo-Społecznej, co dwa lata, sprawozdania ze swojej działalności.
6. Państwa-Strony będą szeroko udostępniały opinii publicznej swych krajów te sprawozdania.

Art. 45

Dla ułatwienia skutecznego wprowadzenia w życie niniejszej konwencji oraz stworzenia korzystnych warunków do współpracy międzynarodowej w dziedzinie, której ona dotyczy:

- a. agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci oraz inne organy Narodów Zjednoczonych będą uprawnione do uczestniczenia poprzez swoich przedstawicieli przy omawianiu wprowadzania w życie tych postanowień niniejszej konwencji, które wchodzą w zakres ich kompetencji. Komitet może poprosić agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i inne kompetentne organy, jeśli uzna to za stosowne, o udzielenie specjalistycznych porad odnośnie do wprowadzania w życie konwencji w kwestiach wchodzących w zakres ich kompetencji. Komitet może poprosić agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i inne organy Narodów Zjednoczonych o przedłożenie sprawozdań dotyczących wprowadzenia w życie konwencji w tych dziedzinach, które wchodzą w zakres ich działalności;
- b. Komitet będzie przekazywał, jeśli uzna to za stosowne, agencjom wyspecjalizowanym, Funduszowi Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i innym właściwym organom wszelkie sprawozdania Państw-Stron, zawierające prośbę lub wskazujące na potrzebę w zakresie doradztwa technicznego bądź pomocy, łącznie z ewentualnymi uwagami i sugestiami Komitetu odnośnie do owych próśb lub wskazań;
- c. Komitet może zalecić Zgromadzeniu Ogólnemu zwrócić się do Sekretarza Generalnego o zainicjowanie w jego imieniu badań konkretnych problemów odnoszących się do praw dziecka;
- d. Komitet może czynić sugestie i ogólne zalecenia w oparciu o otrzymane informacje, zgodnie z artykułem 44 i 45 niniejszej konwencji. Sugestie te i ogólne zalecenia będą przekazywane zainteresowanemu Państwu-Stronie i podawane do wiadomości Zgromadzenia Ogólnego, łącznie z ewentualnymi uwagami Państw-Stron.

CZEŚĆ III

Art. 46

Niniejsza konwencja będzie otwarta do podpisania przez wszystkie państwa.

Art. 47

Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne składane będą u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Art. 48

Każde państwo będzie mogło przystąpić do niniejszej konwencji. Dokumenty przystąpienia będą składane u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Art. 49

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie(4) trzydziestego dnia, licząc od daty złożenia u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.
2. W stosunku do każdego Państwa, które dokona ratyfikacji lub przystąpienia do konwencji, po złożeniu dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, konwencja wejdzie w życie(5) trzydziestego dnia, licząc od daty złożenia przez dane Państwo swojego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Art. 50

1. Każde Państwo-Strona może zaproponować poprawkę i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o zaproponowanej poprawce Państwom-Stronom, łącznie z wnioskiem o wskazanie, czy są one za zwołaniem konferencji Państw-Stron, mającej na celu rozważenie i przeprowadzenie głosowania nad propozycją. W przypadku gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła taką konferencję pod auspicjami Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta większością głosów Państw-Stron obecnych i biorących udział w głosowaniu podlegać będzie zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych.
2. Poprawka przyjęta w sposób zgodny z ustępem 1 niniejszego artykułu wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych i przyjęciu większością dwóch trzecich Państw-Stron.
3. Poprawka, po wejściu w życie, będzie miała moc wiążącą dla tych Państw-Stron, które się za nią opowiedziały; pozostałe Państwa-Strony natomiast obowiązują nadal postanowienia konwencji oraz wszelkie wcześniejsze poprawki, jeśli zostały one przez te Państwa przyjęte.

Art. 51

1. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych będzie przyjmować oraz rozsyłać do wszystkich

Państw-Stron teksty zastrzeżeń dokonanych przez Państwa podczas ratyfikacji lub przystąpienia.

2. Nie będzie dopuszczalne zastrzeżenie pozostające w sprzeczności z przedmiotem i celem niniejszej konwencji.
3. Zastrzeżenie może zostać wycofane w dowolnym czasie w drodze notyfikacji tego faktu, złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, który następnie powiadomi o tym wszystkie Państwa-Strony konwencji. Taka notyfikacja odniesie skutek w dniu otrzymania jej przez Sekretarza Generalnego.

Art. 52

Państwo-Strona może wypowiedzieć konwencję w drodze pisemnej notyfikacji złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie nabiera mocy po upływie jednego roku od daty przyjęcia notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Art. 53

Depozytariuszem niniejszej konwencji jest Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych.

Art. 54

Oryginał niniejszej konwencji, którego teksty sporządzone w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim oraz rosyjskim są jednakowo autentyczne, zostanie zdeponowany u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Na dowód czego niżej podpisani pełnomocnicy, w należyty sposób upoważnieni przez swe Rządy, złożyli podpisy pod niniejszą konwencją.

Po zaznajomieniu się z powyższą konwencją w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną w całości,
- jest ona przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona, z zastrzeżeniami wskazanymi w załączniku do niniejszego aktu,
- będzie ona niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 30 kwietnia 1991 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: L. Wałęsa L. S.
Minister Spraw Zagranicznych: K. Skubiszewski

ZAŁĄCZNIK

Zastrzeżenia:

Ratyfikując Konwencję o prawach dziecka, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Rzeczpospolita Polska w oparciu o postanowienia artykułu 51 ustęp 1 tej konwencji zgłasza następujące zastrzeżenia:

- W odniesieniu do artykułu 7 konwencji: Rzeczpospolita Polska zastrzega, że prawo dziecka przysposobionego do poznania rodziców naturalnych będzie podlegało ograniczeniu poprzez obowiązywanie rozwiązań prawnych umożliwiających przysposabiającym zachowanie tajemnicy pochodzenia dziecka.
- O granicy wieku, od której dopuszczalne jest powoływanie do służby wojskowej lub podobnej oraz uczestnictwo w działaniach zbrojnych, rozstrzyga prawo Rzeczypospolitej Polskiej. Granica ta nie może być niższa niż przewidziana w artykule 38 konwencji.

Deklaracje:

- Rzeczpospolita Polska uważa, że wykonania przez dziecko jego praw określonych w konwencji, w szczególności praw określonych w artykułach od 12 do 16, dokonuje się z poszanowaniem władzy rodzicielskiej, zgodnie z polskimi zwyczajami i tradycjami dotyczącymi miejsca dziecka w rodzinie i poza rodziną.
- W odniesieniu do artykułu 24 ustęp 2 litera f) konwencji Rzeczpospolita Polska uważa, że poradnictwo dla rodziców oraz wychowanie w zakresie planowania rodziny powinno pozostawać w zgodzie z zasadami moralności.

Protokoły dodatkowe

Dziennik Ustaw z 2007 r. Nr 91 poz. 608

PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY

do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne,

przyjęty w Nowym Jorku dnia 25 maja 2000 r. (Dz. U. z dnia 24 maja 2007 r.)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ podaje do powszechnej wiadomości: W dniu 25 maja 2000 r. został przyjęty w Nowym Jorku Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, w następującym brzmieniu:

Przekład

PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY

do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne

Państwa-Strony niniejszego protokołu,

- zachęcone ogromnym poparciem dla Konwencji o prawach dziecka, wskazującym na istnienie powszechnego zaangażowania w promowanie i ochronę praw dziecka;
  - przyznając, że prawa dziecka wymagają szczególnej ochrony, a także wzywając do ciągłej poprawy sytuacji dzieci bez żadnego zróżnicowania między nimi, jak również do ich rozwoju i edukacji w warunkach pokoju i bezpieczeństwa;
  - zaniepokojone szkodliwym, szerokim oddziaływaniem konfliktów zbrojnych na dzieci, a także długoterminowymi konsekwencjami tego oddziaływania dla trwałego pokoju, bezpieczeństwa i rozwoju;
  - potępiając celowanie do dzieci w sytuacjach konfliktów zbrojnych, jak również bezpośrednich ataków na obiekty chronione prawem międzynarodowym, w tym miejsca, gdzie z reguły znajduje się znaczna liczba dzieci, takie jak szkoły i szpitale;
  - mając na uwadze przyjęcie statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, a w szczególności uwzględnienie w nim jako zbrodni wojennej poboru lub werbowania dzieci poniżej 15. roku życia lub wykorzystywania ich do aktywnego uczestnictwa w działaniach zbrojnych zarówno w międzynarodowych, jak i nie-międzynarodowych konfliktach zbrojnych;
  - uważając w związku z powyższym, że w celu dalszej poprawy realizacji praw uznanych w Konwencji o prawach dziecka należy w większym stopniu chronić dzieci przed angażowaniem w konflikty zbrojne;
  - mając na uwadze, iż artykuł 1 Konwencji o prawach dziecka określa, że dla celów konwencji termin „dziecko” oznacza każdego człowieka w wieku poniżej 18 lat, chyba że na mocy prawa stosującego się do danego dziecka osiąga ono dorosłość wcześniej;
- żywiąc przekonanie, że Protokół fakultatywny do Konwencji podnoszący granicę wieku możliwej rekrutacji osób do sił zbrojnych oraz ich uczestnictwa w działaniach zbrojnych efektywnie przyczyni się do wdrożenia zasady, że we wszelkich działaniach dotyczących dzieci podstawowym celem musi być najlepiej pojęty interes dziecka;
  - mając na uwadze, że dwudziesta szósta międzynarodowa konferencja Czerwonego Krzyża oraz Czerwonego Półksiężyca w grudniu 1995 r. zaleciła między innymi, aby strony konfliktu podejmowały wszelkie możliwe środki w celu zapewnienia, by dzieci poniżej 18. roku życia nie brały udziału w działaniach zbrojnych;
  - z zadowoleniem przyjmując jednogłośnie przyjęcie przez Międzynarodową Organizację Pracy w czerwcu 1999 r. Konwencji nr 182 w sprawie zakazu i natychmiastowego działania w celu eliminacji najgorszych form pracy dzieci zakazującej między innymi prowadzenia przymusowej lub obowiązkowej rekrutacji dzieci w celu udziału w konfliktach zbrojnych;
  - potępiając z największym niepokojem rekrutację, szkolenie i wykorzystywanie dzieci do działań zbrojnych w ramach granic państw jak i, w skali międzypaństwowej, przez grupy zbrojne inne, niż państwowe siły zbrojne, a także uznając odpowiedzialność prowadzących taką rekrutację i szkolenie oraz wykorzystujących dzieci w tym zakresie;
  - przypominając, że każda ze stron konfliktu zbrojnego ma obowiązek przestrzegania postanowień międzynarodowego prawa humanitarnego;
  - podkreślając, że niniejszy protokół nie narusza celów ani postanowień zawartych w Karcie Organizacji Narodów Zjednoczonych, w tym jej artykułu 51, ani też stosownych norm prawa humanitarnego;

- pamiętając, że do pełnej ochrony dzieci nieodzowne są warunki pokoju i bezpieczeństwa opartego o pełne poszanowanie celów i zasad zawartych w Karcie oraz o przestrzeganie stosownych instrumentów w zakresie praw człowieka, w szczególności podczas konfliktów zbrojnych i okupacji przez obce państwo;
  - uznając szczególne potrzeby dzieci szczególnie narażonych na rekrutację oraz wykorzystywanie w działaniach zbrojnych w sprzeczności z niniejszym protokołem z powodu ich statusu ekonomicznego, społecznego lub płci;
  - pamiętając o konieczności brania pod uwagę podstawowych przyczyn ekonomicznych, społecznych i politycznych angażowania dzieci w konflikty zbrojne;
  - przekonani o konieczności wzmocnienia współpracy międzynarodowej w zakresie realizacji niniejszego protokołu, jak również rehabilitacji fizycznej i psychospołecznej oraz społecznej reintegracji dzieci – ofiar konfliktów zbrojnych;
  - zachęcając do uczestnictwa społeczeństwa, a w szczególności dzieci i dzieci – ofiar, w rozpowszechnianiu informacji oraz programach szkoleniowych dotyczących realizacji niniejszego protokołu,
- uzgodniły, co następuje:

Art. 1

Państwa-Strony niniejszego protokołu podejmą wszelkie możliwe środki dla zapewnienia, aby członkowie ich sił zbrojnych, którzy nie osiągnęli 18. roku życia, nie brali bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych.

Art. 2

Państwa-Strony niniejszego protokołu zapewnią, by osoby, które nie osiągnęły 18. roku życia, nie były objęte obowiązkowym poborem do ich sił zbrojnych.

Art. 3

1. Państwa-Strony podniosą granicę minimalnego wieku ochotniczego wstępowania osób do ich narodowych sił zbrojnych z granicy określonej artykułem 38 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka, uwzględniając zasady zawarte w tymże artykule oraz uznając, że w świetle Konwencji osoby poniżej 18. roku życia uprawnione są do szczególnej ochrony.
2. Każde z Państw-Stron złoży podczas ratyfikacji niniejszego protokołu lub przystąpienia do niego wiążącą deklarację określającą minimalny dopuszczalny wiek ochotniczego wstępowania do swoich narodowych sił zbrojnych, wraz z opisem zabezpieczeń przyjętych w celu zapewnienia, że rekrutacja taka nie będzie prowadzona siłą ani pod przymusem.
3. Państwa-Strony dopuszczające ochotnicze wstępowanie do swoich narodowych sił zbrojnych osób poniżej 18. roku życia utrzymają

zabezpieczenia mające – jako minimum – zapewnić, że:

- a. wstąpienie takie jest rzeczywiście dobrowolne;
  - b. wstąpienie takie odbywa się za świadomą zgodą rodziców lub opiekunów prawnych osoby wstępującej;
  - c. osoby takie są w pełni poinformowane o obowiązkach związanych z taką służbą wojskową;
  - d. osoby takie przed ich przyjęciem do narodowych sił zbrojnych przedstawiły wiarygodną metrykę urodzenia.
4. Każde z Państw-Stron może w dowolnym czasie złożyć deklarację informującą o dodatkowych środkach w celu pełniejszej ochrony praw dziecka, o której mowa w tym artykule, w drodze powiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje wszystkie Państwa-Strony o tym fakcie. Powiadomienie takie wchodzi w życie w dniu jego otrzymania przez Sekretarza Generalnego.
  5. Wymóg podniesienia wieku, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, nie dotyczy szkół prowadzonych przez lub pod kontrolą sił zbrojnych Państw-Stron zgodnie z artykułami 28 i 29 Konwencji o prawach dziecka.

Art. 4

1. Grupy zbrojne inne niż siły zbrojne danego państwa nie powinny w żadnych okolicznościach prowadzić naboru lub wykorzystywać w działaniach zbrojnych osób poniżej 18. roku życia.
2. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe środki, aby zapobiec takiemu naborowi oraz wykorzystywaniu, w tym przyjmą środki prawne konieczne do zakazania i karania takich praktyk.
3. Stosowanie niniejszego artykułu tego protokołu nie będzie mieć wpływu na status prawny żadnej ze stron konfliktu zbrojnego.

Art. 5

Żaden element niniejszego protokołu nie będzie interpretowany jako wykluczający postanowienia prawa Państwa-Strony lub instrumenty międzynarodowe i międzynarodowego prawa humanitarne, mające na celu pełniejszą realizację praw dziecka.

Art. 6

1. Każde z Państw-Stron podejmie wszelkie konieczne środki prawne, administracyjne i inne mające na celu efektywną realizację i egzekwowanie postanowień niniejszego protokołu na obszarze objętym swoją jurysdykcją.
2. Państwa-Strony zobowiązują się szeroko upowszechniać i promować zasady i postanowienia niniejszego protokołu za pomocą odpowiednich środków, zarówno wśród dorosłych, jak i wśród dzieci.

3. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe środki w celu zapewnienia demobilizacji lub innego zwolnienia ze służby osób podlegających ich jurysdykcji wcielonych lub wykorzystywanych w działaniach zbrojnych niezgodnie z niniejszym protokołem. Państwa-Strony tam, gdzie to konieczne, udzielą takim osobom wszelkiej właściwej pomocy w odzyskaniu zdrowia fizycznego oraz psychicznego, a także społecznej reintegracji.

Art. 7

1. Państwa-Strony będą współpracować ze sobą we wdrażaniu niniejszego protokołu, w tym w zapobieganiu wszelkim działaniom niezgodnym z niniejszym protokołem oraz w rehabilitacji i społecznej reintegracji osób – ofiar czynów sprzecznych z niniejszym protokołem, między innymi poprzez współpracę techniczną i pomoc finansową. Taka pomoc i współpraca podejmowane będą w porozumieniu z odpowiednimi Państwami-Stronami oraz właściwymi organizacjami międzynarodowymi.
2. Państwa-Strony mające takie możliwości udzielą takiej pomocy poprzez istniejące programy wielostronne, dwustronne i inne lub, między innymi, poprzez dobrowolny fundusz utworzony zgodnie z zasadami Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

Art. 8

1. Każde Państwo-Strona złoży, w ciągu dwóch lat od wejścia w życie w tym państwie niniejszego protokołu, raport do Komitetu Praw Dziecka przedstawiający wyczerpujące informacje na temat środków, jakie państwo to podjęło w celu wdrożenia postanowień niniejszego protokołu, w tym na temat środków podjętych w celu urzeczywistnienia postanowień w zakresie uczestnictwa i rekrutacji.
2. Po przedstawieniu takiego wyczerpującego raportu każde z Państw-Stron w raportach składanych Komitetowi Praw Dziecka zgodnie z artykułem 44 Konwencji będzie umieszczać wszelkie dalsze informacje dotyczące wdrażania niniejszego protokołu. Inne Państwa-Strony niniejszego protokołu będą składać raport co pięć lat.
3. Komitet Praw Dziecka może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji odnoszących się do implementacji niniejszego protokołu.

Art. 9

1. Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu dla wszystkich państw będących Stronami Konwencji lub państw, które ją podpisały.
2. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji i jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich państw. Dokumenty ratyfikacji lub przystąpienia zostaną złożone u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Sekretarz Generalny, działając jako depozytariusz Konwencji oraz Protokołu, poinformuje wszystkie Państwa-Strony Konwencji oraz państwa, które podpisały Konwencję, o każdej deklaracji, zgodnie z artykułem 13.

Art. 10

1. Niniejszy protokół wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.
2. Dla każdego państwa ratyfikującego niniejszy protokół lub przystępującego do niego po jego wejściu w życie niniejszy protokół wejdzie w życie po upływie miesiąca od daty złożenia dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia przez to państwo.

Art. 11

1. Każde z Państw-Stron może wypowiedzieć niniejszy protokół w dowolnej chwili w drodze pisemnej notyfikacji złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje o tym fakcie pozostałe Państwa-Strony Konwencji, jak również wszystkie państwa, które podpisały Konwencję. Wypowiedzenie wejdzie w życie po upływie jednego roku od daty przyjęcia notyfikacji przez Sekretarza Generalnego. Jeżeli jednak w momencie upływu tego rocznego okresu wypowiedziane Państwo-Strona zaangażowane będzie w konflikt zbrojny, to wypowiedzenie nie wejdzie w życie przed zakończeniem tego konfliktu.
2. Wypowiedzenie takie nie zwalnia Państwa-Strony z wynikających z niniejszego protokołu obowiązków w zakresie wszelkich przestępstw, które miały miejsce przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia. Wypowiedzenie takie w żaden sposób nie będzie mieć wpływu na dalsze rozpatrywanie jakichkolwiek spraw znajdujących się w trakcie rozpatrywania przez Komitet przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia.

Art. 12

1. Każde z Państw-Stron może zaproponować poprawkę i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o zaproponowanej poprawce Państwom-Stronom, łącznie z wnioskiem o wskazanie, czy są one za zwołaniem konferencji Państw-Stron mającej na celu rozważenie i przeprowadzenie głosowania nad tą propozycją. W przypadku gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji Sekretarz Generalny zwoła taką konferencję pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta większością głosów Państw-Stron obecnych i biorących udział w głosowaniu podlegać będzie zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne.

2. Poprawka przyjęta w sposób zgodny z ust. 1 niniejszego artykułu wejdzie w życie po jej zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i przyjęciu większości dwóch trzecich Państw-Stron.
3. Po wejściu w życie poprawka będzie miała moc wiążącą dla tych Państw-Stron, które ją przyjęły; pozostałe Państwa-Strony pozostają związane postanowieniami protokołu oraz wszelkimi wcześniejszymi poprawkami, jeśli zostały one przez te państwa przyjęte.

Art. 13

1. Niniejszy protokół, którego teksty sporządzone w językach arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim są jednako autentyczne, zostanie złożony w archiwum Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaże uwierzytelnione kopie niniejszego protokołu wszystkim Państwom-Stronom Konwencji oraz państwom, które podpisały Konwencję.

Po zapoznaniu się z powyższym Protokołem fakultatywnym, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- został on uznany za słuszny zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nim zawartych,
- jest on przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony z uwzględnieniem deklaracji Rzeczypospolitej Polskiej, złożonej zgodnie z artykułem 3 ustęp 2 powyższego Protokołu fakultatywnego,
- będzie niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzone pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.
Dano w Warszawie dnia 14 lutego 2005 r.

PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY

do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, przyjęty w Nowym Jorku dnia 25 maja 2000 r. (Dz. U. z dnia 27 kwietnia 2007 r.)
W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ podaje do powszechnej wiadomości: W dniu 25 maja 2000 r. został przyjęty w Nowym Jorku Protokół Fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, w następującym brzmieniu:

Przekład

PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY

do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii

Państwa-Strony niniejszego protokołu,

- zważywszy, że w celu dalszego osiągnięcia celów Konwencji o prawach dziecka oraz dalszej realizacji jej postanowień, a w szczególności postanowień artykułów 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 i 36 właściwym byłoby poszerzenie zakresu środków, jakie Państwa-Strony niniejszego protokołu powinny podejmować w celu zagwarantowania ochrony dzieci przed handlem dziećmi, dziecięcą prostytucją oraz dziecięcą pornografią,
- zważywszy, że Konwencja o prawach dziecka uznaje prawo dziecka do ochrony przed wyzyskiem ekonomicznym oraz przed wykonywaniem wszelkiej pracy, która mogłaby być niebezpieczna lub mogłaby stanowić przeszkodę w kształceniu dziecka lub też mogłaby być szkodliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego lub społecznego,
- poważnie zaniepokojone znaczącym i wciąż rozwijającym się międzynarodowym obrotem dziećmi mającym na celu handel dziećmi, dziecięcą prostytucją i dziecięcą pornografią,
- głęboko zaniepokojone szeroko rozpowszechnionym i rozwijającym się zjawiskiem seks-turystryki, na które szczególnie narażone są dzieci, gdyż przyczynia się ono w bezpośredni sposób do handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii,
- uznając, że wiele szczególnie narażonych grup, w tym dziewczynki, stoi w obliczu większego ryzyka wykorzystywania seksualnego, jak również że dziewczynki stanowią zdecydowaną większość wśród osób wykorzystywanych seksualnie,
- zaniepokojone rosnącą dostępnością dziecięcej pornografii w internecie i innych rozwijających się technologiach, odwołując się do „Międzynarodowej konferencji w sprawie zwalczania dziecięcej pornografii w internecie” (Wiedeń, 1999), a w szczególności do jej wniosku końcowego wzywającego do globalnego uznania produkcji, rozpowszechniania, eksportu, transmitowania, importu, celowego posiadania i reklamowania dziecięcej pornografii za przestępstwa kryminalne; podkreślając wagę bliższej współpracy i partnerstwa między rządami a przemysłem internetowym,
- żywiąc przekonanie, że eliminacja handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii zostałaby ułatwiona przez przyjęcie podejścia holistycznego, poprzez zwrócenie się na przyczyny, w tym: niedorozwój, ubóstwo, gospodarcze nierówności, niesprawiedliwą strukturę społeczno-gospodarczą, rodziny dysfunkcyjne, brak wykształcenia, migrację z terenów wiejskich do miast, dyskryminację płciową, nieodpowiedzialne zachowania seksualne dorosłych, szkodliwe praktyki wynikające z tradycji, konflikty zbrojne oraz handel dziećmi,
- żywiąc przekonanie o potrzebie wysiłków mających na celu zwiększenie świadomości społecznej, tak aby obniżyć popyt na handel dziećmi, dziecięcą prostytucją i dziecięcą pornografią, a także żywiąc przekonanie o znaczeniu wzmocnienia globalnego partnerstwa pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami oraz o znaczeniu lepszego egzekwowania prawa na szczeblu krajowym,
- mając na uwadze postanowienia międzynarodowych instrumentów prawnych dotyczących ochrony dzieci, w tym „Konwencji Haskiej o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego”, „Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzania dzieci za granicę”, „Konwencji o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich”, „Konwencji Haskiej w sprawie jurysdykcji, stosowanego prawa, uznawania i wykonywania prawa oraz współpracy w odniesieniu do odpowiedzialności rodzicielskiej, a także w sprawie środków ochrony dzieci”, „Konwencji nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej zakazu

- i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci”,
- zachęcone ogromnym poparciem dla „Konwencji o prawach dziecka”, wskazującym na istnienie powszechnego zaangażowania w promowanie i ochronę praw dziecka,
  - uznając wagę wdrażania postanowień „Programu działań na rzecz zapobiegania handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii” oraz „Deklaracji” i „Planu działań” przyjętych na światowym kongresie przeciwko komercyjnemu seksualnemu wykorzystywaniu dzieci, który odbył się w Sztokholmie w dniach 27-31 sierpnia 1996 roku, a także innych odnośnych decyzji i zaleceń właściwych instytucji międzynarodowych,
  - przywiązując należytą wagę do znaczenia tradycji i wartości kulturowych każdego narodu dla ochrony i harmonijnego rozwoju dziecka,
- uzgodniły, co następuje:

Art. 1

Państwa-Strony niniejszego protokołu wprowadzą zakaz handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, tak jak jest to określone w niniejszym Protokole.

Art. 2

Dla celów niniejszego protokołu:

- a. handel dziećmi oznacza jakiegokolwiek działanie lub transakcję, w drodze której dziecko przekazywane jest przez jakąkolwiek osobę lub grupę osób innej osobie lub grupie za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek inną rekompensatą;
- b. dziecięca prostytucja oznacza wykorzystywanie dzieci do czynności seksualnych za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek rekompensatą w innej formie;
- c. dziecięca pornografia oznacza jakiegokolwiek pokazywanie, za pomocą dowolnych środków, dziecka uczestniczącego w rzeczywistych lub symulowanych ewidentnie czynnościach seksualnych lub też jakiegokolwiek pokazywanie organów płciowych w celach przede wszystkim seksualnych.

Art. 3

1. Każde z Państw-Stron niniejszego protokołu zapewni, jako minimum, pełne objęcie swoim prawem kryminalnym lub karnym następujących czynności i działań, bez względu na to, czy przestępstwa takie popełnione zostały w tym kraju, czy też za granicą, przez pojedyncze osoby lub w sposób zorganizowany:
  - a. w kontekście handlu dziećmi, zgodnego z definicją zawartą w artykule 2:
    - i. oferowanie, dostarczenie lub przyjęcie dziecka w jakikolwiek sposób w celu:
      - a. seksualnego wykorzystywania dziecka;
      - b. przekazania organów dziecka dla zysku;

- d. angażowania dziecka do pracy przymusowej.
    - i. nakłanianie w niewłaściwy sposób, jako pośrednik, do udzielenia zgody na adopcję dziecka, z naruszeniem stosownych międzynarodowych instrumentów prawnych dotyczących adopcji;
  - e. oferowanie, uzyskiwanie, nabycie lub dostarczenie dziecka w celu prostytucji zgodnie z definicją zawartą w artykule 2;
  - f. produkcja, dystrybucja, rozpowszechnianie, import, eksport, oferowanie, handel lub posiadanie dla wyżej wymienionych celów dziecięcej pornografii, zgodnie z definicją zawartą w artykule 2.
2. Zgodnie z postanowieniami prawa krajowego Państw-Stron niniejszego protokołu powyższe dotyczy również próby popełnienia któregoś z wyżej wymienionych czynów, a także współudziału lub udziału w którymkolwiek z tych czynów.
  3. Każde z Państw-Stron niniejszego protokołu wprowadzi karalność tych przestępstw odpowiednimi sankcjami uwzględniającymi ich niezwykle poważny charakter.
  4. Zgodnie z postanowieniami prawa krajowego każde z Państw-Stron niniejszego protokołu wprowadzi, tam gdzie to właściwe, środki dla ustanowienia odpowiedzialności osób prawnych za przestępstwa określone w ustępie pierwszym niniejszego artykułu. Zgodnie z zasadami prawa Państwa-Strony, taka odpowiedzialność osób prawnych może mieć charakter karny, cywilny lub administracyjny.
  5. Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne środki prawne i administracyjne, by zapewnić, że wszystkie osoby zaangażowane w adopcję dziecka działają w zgodzie z odnośnymi międzynarodowymi instrumentami prawnymi.

Art. 4

1. Każde z Państw-Stron niniejszego protokołu podejmie środki konieczne do objęcia swoją jurysdykcją przestępstw, o których mowa w artykule 3 ust. 1, w przypadku gdy przestępstwa takie popełnione zostały na jego terytorium lub na pokładzie statku lub samolotu zarejestrowanego w tym państwie.
2. Każde z Państw-Stron niniejszego protokołu może podjąć środki konieczne do objęcia swoją jurysdykcją przestępstw, o których mowa w artykule 3 ust. 1, w następujących przypadkach:
  - a. gdy domniemany przestępca jest obywatelem tego państwa lub osobą stale zamieszkującą na jego terytorium;
  - b. gdy ofiara jest obywatelem tego państwa.
3. Każde z Państw-Stron niniejszego protokołu podejmie również środki konieczne do objęcia swoją jurysdykcją wyżej wymienionych przestępstw w sytuacji, gdy domniemany przestępca znajduje się na jego terytorium, a państwo

to nie dokonuje jego ekstradycji do innego Państwa-Strony niniejszego protokołu z racji faktu, że przestępstwo zostało popełnione przez jednego z jego obywateli.

4. Niniejszy protokół nie wyklucza jakiegokolwiek jurysdykcji karnej wykonywanej zgodnie z prawem wewnętrznym.

Art. 5

1. Przestępstwa, o których mowa w artykule 3 ust. 1, zostaną uznane za przestępstwa podlegające ekstradycji we wszelkich umowach o ekstradycji istniejących pomiędzy Państwami-Stronami niniejszego protokołu, jak również zostaną uznane za przestępstwa podlegające ekstradycji w każdej umowie o ekstradycji, jaka zostanie zawarta pomiędzy takimi Państwami-Stronami w przyszłości, zgodnie z warunkami ustanowionymi w tych traktatach.
2. Jeżeli Państwo-Strona niniejszego protokołu, uzależniająca ekstradycję od istnienia umowy, zostanie poproszone o dokonanie ekstradycji przez inne Państwo Stronę, z którym nie ma podpisanej umowy o ekstradycji, to może ono uznać niniejszy protokół za podstawę prawną do dokonania ekstradycji w odniesieniu do takich przestępstw. Ekstradycja będzie uwarunkowana postanowieniami prawa państwa, do którego wystąpiono z prośbą.
3. Państwa-Strony nieuzależniająca ekstradycji od istnienia umowy uznają takie przestępstwa jako podlegające wzajemnej ekstradycji, z zastrzeżeniem postanowień przewidzianych prawem państwa, do którego wystąpiono z prośbą.
4. Przestępstwa takie dla celów ekstradycji pomiędzy Państwami-Stronami traktowane będą jako popełnione nie tylko w miejscu, w którym zostały popełnione, lecz także na terytorium państw, od których wymaga się ustanowienia jurysdykcji zgodnie z artykułem 4.
5. Jeżeli prośba o ekstradycję dotyczy przestępstwa określonego w artykule 3 ust. 1 i jeżeli Państwo-Strona, do którego wystąpiono, nie dokona ekstradycji na podstawie narodowości przestępcy, państwo występujące o ekstradycję podejmie odpowiednie środki w celu przedstawienia sprawy swoim właściwym władzom w celu ścigania sprawcy.

Art. 6

1. Państwa-Strony udzielą sobie wzajemnie w jak największym stopniu pomocy w prowadzeniu śledztw lub postępowań karnych lub ekstradycyjnych wszczętych w związku z przestępstwami określonymi w artykule 3 ust. 1, w tym pomocy w zbieraniu pozostających w ich dyspozycji dowodów niezbędnych dla tych postępowań.
2. Państwa-Strony będą wykonywać swoje zobowiązania przewidziane w ust. 1 niniejszego artykułu zgodnie z wszelkimi istniejącymi pomiędzy

nimi umowami lub innymi ustaleniami dotyczącymi wzajemnej pomocy prawnej. W braku takich umów lub ustaleń Państwa-Strony udziela sobie wzajemnie pomocy zgodnie z ich prawem krajowym.

Art. 7

Państwa-Strony zgodnie z postanowieniami swojego prawa krajowego:

- a. wprowadzą środki przewidujące odpowiednio zajęcie i konfiskatę:
  - i. dóbr takich jak materiały, aktywa i inne środki pomocnicze wykorzystane do popełnienia lub do ułatwienia przestępstw określonych niniejszym protokołem;
  - ii. przychodów osiągniętych z tych przestępstw;
- b. wykonają wnioski innego Państwa-Strony o zajęcie lub konfiskatę dóbr lub przychodów, o których mowa w podpunkcie a) i);
- c. podejmą kroki mające na celu zamknięcie, czasowe lub definitywne, obiektów wykorzystywanych do popełniania tych przestępstw.

Art. 8

1. Państwa-Strony podejmą odpowiednie kroki w celu ochrony praw i interesów dzieci-ofiar praktyk zakazanych niniejszym protokołem, na wszystkich etapach postępowania karnego, w szczególności poprzez:
  - a. uznanie szczególnej wrażliwości dzieci-ofiar oraz dostosowanie procedur, aby uwzględnić ich szczególne potrzeby, w tym wynikające z roli świadków;
  - b. informowanie dzieci-ofiar o ich prawach, roli oraz o zakresie, czasie trwania i przebiegu postępowań, jak również o rozstrzygnięciu ich spraw;
  - c. umożliwienie przedstawienia i uwzględnienia opinii, potrzeb i trosk dzieci-ofiar w postępowaniach, które dotyczą ich osobistych interesów, w sposób zgodny z zasadami postępowania przewidzianymi prawem krajowym;
  - d. zapewnienie w ciągu całego procesu sądowego wsparcia odpowiednich służb dla dzieci-ofiar;
  - e. właściwą ochronę prywatności i tożsamości dzieci-ofiar oraz podjęcie środków, zgodnych z prawem krajowym, w celu uniknięcia niewłaściwego rozpowszechnienia informacji mogących doprowadzić do identyfikacji dzieci-ofiar;
  - f. zapewnienie, w odpowiednich przypadkach, ochrony dzieciom-ofiarom, a także ich rodzinom i świadkom występującym w ich imieniu, przed zastraszaniem i zemstą;
  - g. unikanie zbędnych opóźnień w rozstrzyganiu spraw i wykonywaniu wyroków lub postanowień przyznających rekompensatę dzieciom-ofiarom.

2. Państwa-Strony zapewnią, że niepewność co do faktycznego wieku ofiary nie będzie wstrzymywać rozpoczęcia postępowania karnego, w tym postępowania mającego na celu ustalenie wieku ofiary;
3. Państwa-Strony zapewnią, że w traktowaniu przez system prawa karnego dzieci-ofiar przestępstw określonych niniejszym protokołem podstawowym celem będzie najlepiej pojęty interes dziecka.
4. Państwa-Strony podejmą środki, by zapewnić odpowiednie szkolenie, w szczególności prawne i psychologiczne, osób pracujących z ofiarami przestępstw zakazanych niniejszym Protokołem.
5. Państwa-Strony w odpowiednich przypadkach zastosują środki mające na celu ochronę bezpieczeństwa i integralności osób i/lub organizacji zaangażowanych w zapobieganie takim przestępstwom i/lub ochronę oraz rehabilitację ofiar takich przestępstw.
6. Żaden element niniejszego artykułu nie będzie interpretowany jako naruszający prawa oskarżonego do sprawiedliwego i bezstronnego procesu lub jako niezgodny z tymi prawami.

Art. 9

1. Państwa-Strony przyjmą lub wzmocnią, wdrożą i upowszechnią prawa, środki administracyjne, politykę społeczną oraz programy mające na celu zapobieganie przestępstwom, o których mowa w niniejszym protokole. Szczególną uwagę poświęcą one ochronie dzieci, które są szczególnie narażone na takie praktyki.
2. Państwa-Strony będą prowadzić działania uświadamiające wśród ogółu społeczeństwa, w tym wśród dzieci, za pomocą wszelkich właściwych środków, edukacji i szkoleń dotyczących środków zapobiegawczych oraz szkoliwości przestępstw, o których mowa w niniejszym protokole. Spełniając swoje zobowiązania wynikające z niniejszego artykułu, Państwa-Strony będą promować uczestnictwo społeczeństwa, a w szczególności dzieci i dzieci-ofiar, w takich działaniach informacyjnych i edukacyjnych oraz programach szkoleniowych, również na szczeblu międzynarodowym.
3. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe środki w celu zapewnienia wszelkiej możliwej pomocy ofiarom takich przestępstw, w tym ich pełnej reintegracji społecznej, jak również pełnej rekonwalescencji fizycznej i psychicznej.
4. Państwa-Strony zapewnią wszystkim dzieciom-ofiarom przestępstw określonych niniejszym Protokołem dostęp do odpowiednich procedur mających na celu dochodzenie, bez żadnej dyskryminacji, odszkodowania za szkody od osób prawnie za nie odpowiedzialnych.
5. Państwa-Strony podejmą odpowiednie środki mające na celu efektywny zakaz produkcji

i rozpowszechniania materiałów reklamujących przestępstwa określone w niniejszym Protokole.

Art. 10

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu wzmocnienia współpracy międzynarodowej poprzez wielostronne, regionalne i dwustronne umowy dotyczące zapobiegania, wykrywania, dochodzenia, ścigania i karania osób odpowiedzialnych za czyny związane z handlem dziećmi, dziecięcą prostytutką, dziecięcą pornografią i seksturystką. Państwa-Strony będą również promować międzynarodową współpracę i koordynację pomiędzy swoimi władzami, krajowymi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi oraz organizacjami międzynarodowymi.
2. Państwa-Strony będą promować międzynarodową współpracę mającą na celu pomoc dzieciom w ich fizycznej i psychicznej rekonwalescencji, reintegracji społecznej oraz repatriacji.
3. Państwa-Strony będą promować wzmacnianie międzynarodowej współpracy, by zająć się podstawowymi przyczynami, takimi jak ubóstwo i niedorozwój, przyczyniającymi się do narażenia dzieci na handel dziećmi, dziecięcą prostytutką, dziecięcą pornografią i dziecięcą seksturystką.
4. Państwa-Strony mające takie możliwości udzielą pomocy finansowej, technicznej i innej poprzez istniejące programy wielostronne, regionalne, dwustronne i inne.

Art. 11

Żaden element niniejszego protokołu nie będzie miał wpływu na jakiegokolwiek postanowienia mające na celu pełniejszą realizację praw dziecka, które mogą być zawarte w:

- a. prawie Państwa-Strony;
- b. prawie międzynarodowym obowiązującym to państwo.

Art. 12

1. Każde z Państw-Stron w ciągu dwóch lat od wejścia w życie w tym państwie niniejszego protokołu przedstawi Komitetowi Praw Dziecka raport zawierający wyczerpujące informacje na temat środków, jakie państwo to podjęło w celu wdrożenia postanowień niniejszego protokołu.
2. Po przedstawieniu takiego wyczerpującego raportu każde z Państw-Stron w raportach, składanych Komitetowi Praw Dziecka zgodnie z artykułem 44 Konwencji, będzie umieszczać wszelkie dalsze informacje dotyczące wdrażania niniejszego protokołu. Inne Państwa-Strony niniejszego protokołu będą składać raport co pięć lat.
3. Komitet Praw Dziecka może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji odnośnie wdrażania niniejszego protokołu.

Art. 13

1. Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu dla wszystkich państw będących Stronami Konwencji lub państw, które ją podpisały.
2. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji i jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich państw będących Stronami Konwencji lub państw, które ją podpisały. Dokumenty ratyfikacyjne lub przystąpienia będą składane u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Art. 14

1. Niniejszy protokół wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy, licząc od daty złożenia dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.
2. Dla każdego państwa ratyfikującego niniejszy protokół lub przystępującego do niego po jego wejściu w życie niniejszy protokół wejdzie w życie po upływie jednego miesiąca, licząc od daty złożenia dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia przez to państwo.

Art. 15

1. Każde z Państw-Stron może wypowiedzieć niniejszy protokół w dowolnej chwili w drodze pisemnej notyfikacji złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje o tym fakcie pozostałe Państwa-Strony Konwencji, jak również wszystkie państwa, które podpisały Konwencję. Wypowiedzenie wejdzie w życie po upływie jednego roku, licząc od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Wypowiedzenie takie nie zwalnia Państwa-Strony z wynikających z niniejszego protokołu obowiązków w zakresie wszelkich przestępstw, które miały miejsce przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia. Wypowiedzenie takie w żaden sposób nie będzie mieć również wpływu na dalsze rozpatrywanie jakichkolwiek spraw znajdujących się w trakcie rozpatrywania przez Komitet przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia.

Art. 16

1. Każde z Państw-Stron może zaproponować poprawkę do niniejszego protokołu i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o zaproponowanej poprawce Państwom Stronom, z prośbą o wskazanie, czy są one za zwołaniem konferencji Państw-Stron, mającej na celu rozważenie i przeprowadzenie głosowania nad propozycją. W przypadku gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła taką konferencję pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wszelkie poprawki

przyjęte większością głosów Państw-Stron obecnych i biorących udział w głosowaniu zostaną przedstawione Zgromadzeniu Ogólnemu do zatwierdzenia.

2. Poprawka przyjęta zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu wejdzie w życie po jej zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i przyjęciu większością dwóch trzecich Państw-Stron .
3. Po wejściu w życie poprawka jest wiążąca dla Państw-Stron , które ją przyjęły, a pozostałe Państwa-Strony pozostają związane postanowieniami protokołu w jego obecnym kształcie oraz wszelkimi wcześniejszymi poprawkami, jeżeli zostały one przez te państwa przyjęte.

Art. 17

1. Niniejszy protokół, którego teksty sporządzone w językach: arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim są jednako autentyczne, zostanie zdeponowany w archiwum Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaze uwierzytelnione kopie niniejszego protokołu wszystkim Państwom Stronom Konwencji oraz państwom, które podpisały Konwencję.

Po zaznajomieniu się z powyższym Protokołem fakultatywnym, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- został on uznany za słuszny zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nim zawartych,
- jest on przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony,
- będzie niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.
Dano w Warszawie dnia 31 grudnia 2004 r.

PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień

(Na dzień 1.04.2019 r. Polska jeszcze nie ratyfikowała tego Protokołu)

Przekład

Państwa-Strony niniejszego Protokołu,

- Zważywszy, że zgodnie z zasadami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie wrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków rodziny ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości oraz pokoju na świecie,
- Stwierdzając, że Państwa-Strony Konwencji o prawach dziecka (zwaney dalej Konwencją) uznają prawa w niej zawarte wobec każdego dziecka w granicach swojej jurysdykcji, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych lub wszelkich innych, pochodzenia narodowego, etnicznego lub społecznego, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka lub jego rodziców lub opiekuna prawnego,
- Potwierdzając uniwersalność, niepodzielność oraz współzależność i wzajemne powiązanie wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności,
- Potwierdzając również status dziecka, jako podmiotu praw oraz istoty ludzkiej posiadającej godność i rozwijające się zdolności,
- Uznając, że szczególnie i zależny status dzieci może tworzyć dla nich rzeczywiste trudności przy dochodzeniu zadośćuczynienia w przypadku naruszenia ich praw,
- Uważając, że niniejszy Protokół umocni oraz uzupełni krajowe i regionalne mechanizmy pozwalające dzieciom na wnoszenie skarg w sprawie naruszenia ich praw,
- Uznając, że najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka powinno być sprawą nadrzędną przy dochodzeniu zadośćuczynienia za naruszenie praw dziecka, oraz że środki prawne powinny mieć na względzie potrzebę istnienia na wszystkich szczeblach procedur wyczulonych na sprawy dzieci,
- Zachęcając Państwa-Strony do utworzenia stosownych krajowych mechanizmów umożliwiających dziecku, którego prawa zostały naruszone, dostęp do skutecznych środków prawnych na szczeblu krajowym,
- Przypominając o istotnej roli, jaką mogą w tym zakresie odgrywać krajowe instytucje ochrony

praw człowieka oraz inne właściwe instytucje specjalistyczne posiadające mandat do promowania i ochrony praw dziecka,

- Uznając, że w celu wzmocnienia i uzupełnienia tego rodzaju krajowych mechanizmów i pełniejszej implementacji Konwencji oraz, gdy jest to właściwe, Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, jak również Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, byłoby stosowne, aby umożliwić Komitetowi Praw Dziecka (zwanego dalej Komitetem) wykonywanie funkcji przewidzianych niniejszym Protokołem,

Uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I POSTANOWIENIA OGÓLNE

Art. 1

Właściwość Komitetu Praw Dziecka

1. Państwo-Strona niniejszego Protokołu uznaje właściwość Komitetu ustanowioną na mocy niniejszego Protokołu.
2. Komitet nie uznaje się za właściwy wobec Państwa-Strony niniejszego Protokołu w sprawach dotyczących naruszeń praw zawartych w umowie, której państwo to nie jest stroną.
3. Komitet nie przyjmie żadnego zawiadomienia, jeżeli dotyczy ono państwa, które nie jest stroną niniejszego Protokołu.

Art. 2

Ogólne zasady, którymi kieruje się Komitet

Wykonując funkcje przyznane na mocy niniejszego Protokołu, Komitet kieruje się zasadą najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Ma również na względzie prawa i poglądy dziecka, przy czym poglądom dziecka przyznaje stosowną wagę w zależności od wieku i stopnia dojrzałości dziecka.

Art. 3

Regulamin

1. Komitet przyjmie regulamin, zgodnie z którym będzie postępował wykonując funkcje przyznane mu na mocy niniejszego Protokołu. Przyjmując regulamin będzie miał na względzie w szczególności artykuł 2 niniejszego Protokołu

w celu zapewniania stosowania procedur wy-
czulonych na sprawy dzieci.

2. Komitet uwzględni w swoim regulaminie zabez-
pieczenia mające na celu zapobieżenie mani-
pulowania dzieckiem przez osoby występujące
w jego imieniu oraz może odmówić badania
zawiadomienia, jeżeli uzna, że nie służy ono
najlepszym interesom dziecka.

Art. 4

Środki ochronne

1. Państwo-Strona podejmie wszelkie stosowne
środki w celu zapewnienia, aby osoby podle-
gające jego jurysdykcji nie zostały poddane na-
ruszeniom praw człowieka, złemu traktowaniu
lub zastraszaniu na skutek komunikowania się
z Komitetem lub współpracy z nim na podsta-
wie niniejszego Protokołu.
2. Tożsamość danej osoby lub grupy osób nie
będą publicznie ujawnione bez ich wyraźnej
zgody.

CZEŚĆ II

PROCEDURA SKŁADANIA ZAWIADOMIEŃ

Art. 5

Zawiadomienia indywidualne

1. Zawiadomienia mogą być składane przez
podlegającą jurysdykcji Państwa-Strony osobę
lub grupę osób albo w imieniu osoby lub grupy
osób twierdzących, że stały się ofiarami naru-
szenia przez Państwo-Stronę któregośkolwiek
z praw wymienionych w którejkolwiek z poniż-
szych umów, której to Państwo jest stroną:
  - a. Konwencji;
  - b. Protokole fakultatywnym do Konwencji
w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prosty-
tucji i dziecięcej pornografii;
  - c. Protokole fakultatywnym do Konwencji
w sprawie angażowania dzieci w konflikty
zbrojne.
2. Złożenie zawiadomienia w imieniu osoby lub
grupy osób, powinno odbywać się za ich zgodą,
chyba że autor potrafi uzasadnić działanie w ich
imieniu bez takiej zgody.

Art. 6

Środki tymczasowe

1. W dowolnym czasie po otrzymaniu zawiado-
mienia, a przed wydaniem rozstrzygnięcia co
do istoty sprawy, Komitet może przekazać Pań-
stwu-Stronie, którego zawiadomienie dotyczy,
celem pilnego rozpatrzenia, wniosek o zastoso-
wanie przez to Państwo-Stronę takich środków
tymczasowych, jakie mogą być niezbędne
w szczególnych okolicznościach dla uniknięcia
potencjalnej nieodwracalnej szkody dla ofiary
lub ofiar domniemanego naruszenia.
2. Skorzystanie przez Komitet z kompetencji
wskazanej w ustępie 1 niniejszego artykułu nie
oznacza rozstrzygnięcia w sprawie dopuszczal-
ności lub co do istoty zawiadomienia.

Art. 7

Dopuszczalność

Komitet uzna zawiadomienie za niedopuszczal-
ne w przypadku, gdy:

- a. zawiadomienie jest anonimowe;
- b. zawiadomienie nie ma formy pisemnej;
- c. zawiadomienie stanowi nadużycie prawa
do składania takich zawiadomień lub jest
niezgodne z postanowieniami Konwencji lub
Protokołów fakultatywnych do Konwencji;
- d. ta sama sprawa była już rozpatrywana
przez Komitet lub była lub jest rozpatrywana
w ramach innej międzynarodowej procedury
badania lub rozstrzygnięcia;
- e. nie zostały wyczerpane wszystkie dostępne
krajowe środki odwoławcze. Zasada ta nie
ma zastosowania w przypadku nieuzasadnio-
nej zwłoki w przeprowadzeniu postępowania
odwoławczego lub braku prawdopodobień-
stwa, że postępowanie to przyniesie skutecz-
ne rozwiązanie;
- f. zawiadomienie jest wyraźnie bezpodstawne
lub niedostatecznie uzasadnione;
- g. fakty będące przedmiotem zawiadomie-
nia miały miejsce przed wejściem w życie
niniejszego Protokołu w stosunku do danego
Państwa-Strony, chyba że fakty te trwały po
tej dacie;
- h. zawiadomienie nie zostało złożone w ciągu
jednego roku od momentu wyczerpania
krajowych środków odwoławczych, za
wyjątkiem sytuacji, w których autor może
udowodnić, iż nie było możliwe złożenie
zawiadomienia w tym terminie.

Art. 8

Przekazanie zawiadomienia

1. Komitet informuje w sposób poufny dane
Państwo-Stronę o każdym zawiadomieniu
złożonym Komitetowi na podstawie niniejszego
Protokołu tak szybko jak to jest możliwe,
o ile Komitet nie uzna zawiadomienia za
niedopuszczalne bez odnoszenia się do
Państwa-Strony.
2. Państwo-Strona przedkłada Komitetowi pisem-
ne wyjaśnienia lub oświadczenia informujące
o sprawie i o ewentualnie zastosowanych środ-
kach prawnych. Państwo-Strona przedkłada
swoje stanowisko tak szybko jak to jest możli-
we w ciągu sześciu miesięcy.

Art. 9

Polubowne rozstrzygnięcie

1. Komitet oferuje swoje dobre usługi stronom
sprawy w celu osiągnięcia polubownego roz-
strzygnięcia w oparciu o poszanowanie zobow-
iązań zawartych w Konwencji lub Protokołach
fakultatywnych do Konwencji.
2. Ugoda zawarta pod auspicjami Komitetu
zamyka badanie zawiadomienia na podstawie
niniejszego Protokołu.

Art. 10

Badanie zawiadomień

1. Komitet rozpatruje zawiadomienia otrzymane na podstawie niniejszego Protokołu tak szybko jak to jest możliwe, w świetle wszystkich udostępnionych informacji, pod warunkiem, że informacje te zostaną przekazane zainteresowanym stronom.
2. Zawiadomienia składane na podstawie niniejszego Protokołu są badane przez Komitet na posiedzeniach zamkniętych.
3. Komitet rozpatruje dane zawiadomienie w przyspieszonym trybie, jeżeli zwrócił się do Państwa-Strony z wnioskiem o zastosowanie środków tymczasowych.
4. Badając zawiadomienia dotyczące domniemych naruszeń praw ekonomicznych, socjalnych lub kulturalnych, Komitet rozważa słuszność działań podjętych przez Państwo-Stronę zgodnie z artykułem 4 Konwencji. Komitet będzie przy tym miał na względzie, że Państwo-Strona może zastosować szereg różnych środków w celu realizacji praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych zawartych w Konwencji.
5. Po zbadaniu zawiadomienia, Komitet przekazuje niezwłocznie swoją opinię na jego temat wraz z ewentualnymi zaleceniami Państwu-Stronie, którego zawiadomienie dotyczy.

Art. 11

Dalsze postępowanie

1. Państwo-Strona wnikliwie rozważa opinię Komitetu wraz z ewentualnymi zaleceniami i przedstawia Komitetowi pisemną odpowiedź łącznie z informacjami na temat jakichkolwiek działań podjętych i planowanych w świetle opinii i zaleceń Komitetu. Państwo-Strona przedkłada swoje stanowisko najszybciej jak to jest możliwe w ciągu sześciu miesięcy.
2. Komitet może zwrócić się z prośbą do Państwa-Strony o przedstawienie dalszych informacji na temat wszelkich ewentualnych środków podjętych przez to Państwo-Stronę w odpowiedzi na opinie lub zalecenia Komitetu lub w ramach realizacji ugody, a informacje te, jeśli Komitet uzna to za stosowne, mogą zostać zawarte w kolejnych sprawozdaniach Państwa-Strony na podstawie artykułu 44 Konwencji, artykułu 12 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii lub artykułu 8 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, jeżeli znajdują one zastosowanie.

Art. 12

Zawiadomienia międzypaństwowe

1. Państwo-Strona niniejszego Protokołu może w dowolnym czasie oświadczyć, iż uznaje właściwość Komitetu do otrzymywania i badania

zawiadomień, w których jedno Państwo-Strona domaga się uznania, iż inne Państwo-Strona nie wypełnia swoich zobowiązań wynikających z którejkolwiek z poniższych umów, którego to państwo jest stroną:

- a. Konwencji;
  - b. Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii;
  - c. Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne.
2. Komitet nie przyjmie zawiadomień dotyczących Państw-Stron ani złożonych przez Państwa-Strony, które nie złożyły takiego oświadczenia.
  3. Komitet oferuje swoje dobre usługi zainteresowanym Państwom-Stronom w celu osiągnięcia polubownego rozstrzygnięcia w oparciu o poszanowanie zobowiązań zawartych w Konwencji oraz jej Protokołach fakultatywnych.
  4. Oświadczenie, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, zostanie złożone przez Państwa-Strony Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych, który przekaże kopię oświadczenia innym Państwom-Stronom. Oświadczenie może zostać wycofane w dowolnej chwili w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego. Wycofanie oświadczenia nie ma wpływu na badanie jakiegokolwiek sprawy będącej przedmiotem zawiadomienia już złożonego zgodnie z niniejszym artykułem. Żadne dalsze zawiadomienia złożone przez którekolwiek Państwo-Stronę na mocy niniejszego artykułu nie będą badane na tej podstawie po otrzymaniu przez Sekretarza Generalnego notyfikacji powiadamiającej o wycofaniu oświadczenia, o ile Państwo-Strona nie złożyło nowego oświadczenia.

CZĘŚĆ III

POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE

Art. 13

Postępowanie wyjaśniające przy poważnych lub systematycznych naruszeniach

1. W przypadku otrzymania wiarygodnej informacji wskazującej na poważne lub systematyczne naruszenie przez Państwo-Stronę praw ustanowionych w Konwencji lub Protokole fakultatywnym do Konwencji w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii lub Protokole fakultatywnym do Konwencji w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, Komitet zwróci się do Państwa-Strony o współpracę przy badaniu tej informacji i w tym celu o niezwłoczne przedstawienie uwag odnoszących się do wspomnianej informacji.
2. Mając na względzie wszelkie uwagi, które zostały ewentualnie przedłożone przez dane Państwo-Stronę, jak również wszelkie inne

dostępne wiarygodne informacje, Komitet może wyznaczyć jednego lub więcej swoich członków do przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego i do pilnego złożenia sprawozdania Komitetowi. W uzasadnionych przypadkach i za zgodą Państwa-Strony, postępowanie wyjaśniające może obejmować wizytę na terytorium tego państwa.

3. Postępowanie wyjaśniające będzie prowadzone poufnie, a na każdym jego etapie należy dążyć do zapewnienia współpracy ze strony Państwa-Strony.
4. Po zbadaniu ustaleń z postępowania wyjaśniającego, Komitet przekaże je niezwłocznie danemu Państwu-Stronie, wraz z wszelkimi komentarzami i zaleceniami.
5. Państwo-Strona przedstawia swoje uwagi Komitetowi tak szybko jak to jest możliwe w ciągu sześciu miesięcy od otrzymania ustaleń, komentarzy i zaleceń przekazanych przez Komitet.
6. Po zakończeniu postępowania wyjaśniającego w trybie przewidzianym w ustępie 2 niniejszego artykułu, Komitet może, po konsultacji z danym Państwem-Stroną, zdecydować o włączeniu podsumowania rezultatów postępowania do raportu, o którym mowa w artykule 16 niniejszego Protokołu.
7. Każde Państwo-Strona w momencie podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia do niniejszego Protokołu może oświadczyć, że nie uznaje kompetencji Komitetu przewidzianych w niniejszym artykule wobec praw zawartych w niektórych lub wszystkich umowach wymienionych w ustępie 1.
8. Każde Państwo-Strona, które złożyło oświadczenie zgodnie z ustępem 7 niniejszego artykułu, może w dowolnym czasie wycofać to oświadczenie w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego.

Art. 14

Dalsze działania po postępowaniu wyjaśniającym

1. Po zakończeniu sześciomiesięcznego okresu, o którym mowa w artykule 13 ustęp 5, Komitet może, jeśli jest to konieczne, zwrócić się z prośbą do Państwa-Strony, którego sprawa dotyczy, aby poinformowało go o środkach podjętych i planowanych w odpowiedzi na postępowanie wyjaśniające przeprowadzone na podstawie artykułu 13 niniejszego Protokołu.
2. Komitet może zwrócić się z prośbą do Państwa-Strony o przedstawienie dalszych informacji na temat wszelkich środków podjętych przez to Państwo-Stronę w odpowiedzi na postępowanie wyjaśniające przeprowadzone na podstawie artykułu 13, a informacje te, jeśli Komitet uzna to za stosowne, mogą zostać zawarte w kolejnych sprawozdaniach Państwa-Strony na podstawie artykułu 44 Konwencji, artykułu 12

Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii lub artykułu 8 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, jeśli znajdują one zastosowanie.

CZEŚĆ IV

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Art. 15

Pomoc i współpraca międzynarodowa

1. Komitet może przekazać, za zgodą danego Państwa-Strony, agencjom wyspecjalizowanym, funduszom i programom Narodów Zjednoczonych oraz innym właściwym organom Narodów Zjednoczonych swoje opinie lub zalecenia dotyczące zawiadomień i postępowań wyjaśniających, które wskazują na potrzebę udzielenia technicznej porady lub wsparcia, wraz z ewentualnym stanowiskiem Państwa-Strony oraz sugestiami w sprawie tych opinii lub zaleceń.
2. Komitet może również zwrócić uwagę powyższych organów, za zgodą danego Państwa-Strony, na wszelkie kwestie wynikłe z zawiadomień badanych na mocy niniejszego Protokołu, które mogą pomóc tym organom w podjęciu decyzji, każdemu z nich zgodnie z jego kompetencjami, w sprawie zasadności działań na szczeblu międzynarodowym mogących przyczynić się do wsparcia Państw-Stron w osiągnięciu postępu w realizacji praw uznanych w Konwencji lub Protokołach fakultatywnych do Konwencji.

Art. 16

Sprawozdanie dla Zgromadzenia Ogólnego

Komitet włączy do swojego sprawozdania, składanego Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych co dwa lata na podstawie artykułu 44 ustęp 5 Konwencji, omówienie swojej działalności podejmowanej na podstawie niniejszego Protokołu.

Art. 17

Upowszechnianie Protokołu Fakultatywnego i informowanie o nim

Każde Państwo-Strona podejmuje się szeroko upowszechnić i rozpropagować niniejszy Protokół oraz ułatwić dostęp do informacji o opiniach i zaleceniach Komitetu, w szczególności w sprawach dotyczących tego Państwa-Strony, poprzez stosowne i rzeczywiste środki oraz w sposób przystępny zarówno dla osób pełnoletnich, jak i niepełnoletnich, w tym niepełnosprawnych.

Art. 18

Podpisanie, ratyfikacja i przystąpienie

1. Niniejszy Protokół jest otwarty do podpisu dla każdego państwa, które podpisało, ratyfikowało lub przystąpiło do Konwencji lub któregokolwiek z jej pierwszych dwóch Protokołów fakultatywnych.

2. Niniejszy Protokół podlega ratyfikacji przez każde państwo, które ratyfikowało lub przystąpiło do Konwencji lub któregokolwiek z jej pierwszych dwóch Protokołów fakultatywnych. Dokumenty ratyfikacyjne składa się Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych.
3. Niniejszy Protokół jest otwarty do przystąpienia dla każdego państwa, które ratyfikowało lub przystąpiło do Konwencji lub któregokolwiek z jej pierwszych dwóch Protokołów fakultatywnych.
4. Przystąpienia dokonuje się w drodze złożenia Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych dokumentu przystąpienia.

Art. 19

Wejście w życie

1. Niniejszy Protokół wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego albo przystąpienia.
2. W stosunku do każdego państwa ratyfikującego niniejszy Protokół albo przystępującego do niego po jego wejściu w życie, niniejszy Protokół wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego albo przystąpienia.

Art. 20

Naruszenia występujące po wejściu w życie Protokołu

1. Komitet posiada właściwość jedynie do badania spraw dotyczących naruszeń któregokolwiek z praw zawartych w Konwencji lub jej pierwszych dwóch Protokołach fakultatywnych, popełnionych przez Państwo-Stronę po wejściu w życie niniejszego Protokołu.
2. Jeżeli państwo staje się stroną niniejszego Protokołu po jego wejściu w życie, zobowiązania tego państwa wobec Komitetu odnoszą się jedynie do naruszeń praw zawartych w Konwencji i/lub jej pierwszych dwóch Protokołach fakultatywnych, które wystąpiły po wejściu w życie niniejszego Protokołu w stosunku do danego państwa.

Art. 21

Poprawki

1. Każde Państwo-Strona może zaproponować poprawkę do niniejszego Protokołu i przedłożyć ją Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny powiadomi Państwa-Strony o każdej zaproponowanej poprawce, przekazując jednocześnie prośbę o zawiadomienie go, czy opowiadają się za zwołaniem konferencji Państw-Stron w celu rozważenia i podjęcia decyzji w sprawie propozycji. Jeżeli w ciągu czterech miesięcy od przekazania poprawki przynajmniej jedna trzecia Państw-Stron opowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła ją pod

auspicjami Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta większością dwóch trzecich głosów Państw-Stron obecnych i głosujących na konferencji zostanie przedłożona przez Sekretarza Generalnego Zgromadzeniu Ogólnemu do zatwierdzenia, a następnie Państwom-Stronom do przyjęcia.

2. Poprawki przyjęte i zatwierdzone w trybie określonym w ustępie 1 niniejszego artykułu wejdą w życie trzydziestego dnia od daty, w której liczba przedłożonych dokumentów przyjęcia osiągnie dwie trzecie liczby Państw-Stron z daty przyjęcia poprawki. Następnie poprawka wejdzie w życie wobec Państwa-Strony trzydziestego dnia od daty złożenia jego własnego dokumentu przyjęcia. Poprawka wiąże jedynie te Państwa-Strony, które ją przyjęły.

Art. 22

Wypowiedzenie

1. Państwo-Strona może wypowiedzieć niniejszy Protokół w dowolnej chwili w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie jest skuteczne po upływie jednego roku od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.
2. Wypowiedzenie nie ma wpływu na dalsze stosowanie postanowień niniejszego Protokołu wobec każdego zawiadomienia złożonego zgodnie z artykułami 5 lub 12 lub wobec każdego postępowania wyjaśniającego zainicjowanego, zgodnie z artykułem 13, przed datą, kiedy wypowiedzenie stało się skuteczne.

Art. 23

Depozytariusz i notyfikowanie przez Sekretarza Generalnego

1. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych jest depozytariuszem niniejszego Protokołu.
2. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych zawiadamia wszystkie państwa o:
  - a. podpisach, ratyfikacjach i przystąpieniach na podstawie niniejszego Protokołu;
  - b. dacie wejścia w życie niniejszego Protokołu i jakiegokolwiek jego poprawki przyjętej na podstawie artykułu 21;
  - c. każdym wypowiedzeniu dokonanym na podstawie artykułu 22 niniejszego Protokołu.

Art. 24

Języki

1. Niniejszy Protokół, którego teksty arabski, chiński, angielski, francuski, rosyjski i hiszpański są jednakowo autentyczne, będzie złożony w archiwach Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych przekaże uwierzytelnione kopie niniejszego Protokołu wszystkim państwom.

Bibliografia

Czyż, E. (2002). *Prawa dziecka*. Warszawa: HFPC.

Child Rights Education Toolkit: Rooting Child Rights in Early Childhood Education, Primary and Secondary Schools. First edition (2014).
Genewa, UNICEF PFP.

Jerome, L. i inni (2015). *Teaching and learning about child rights: A study of implementation in 26 countries*. Genewa: UNICEF & Centre for Children's Rights in Queens' University Belfast.

Krawczak-Chmielecka, A. (2017). *O rozwoju praw dziecka w Polsce i na świecie. Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka, 16(2)*.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
(Dz.U. nr 78, poz. 483).

Konwencja o prawach dziecka
(Dz.U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526.)

Łopatka, A. (2000). *Dziecko. Jego prawa człowieka*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Prawnicze Iuris Sp. z o. o.

Prawa Dziecka. Materiały dydaktyczne dla nauczycieli (2012).
Warszawa: PKN UNICEF

Rosin, M. (2012). *Prawa dziecka w myśli korczakowskiej a współczesna pedagogika. Przegląd edukacyjny 5 (87)*.

ISBN 978-83-950808-3-8

Stowarzyszenie Polski Komitet Narodowy
Funduszu Narodów Zjednoczonych
na Rzecz Dzieci – UNICEF

ul. Rojna 175 D

02-729 Warszawa

unicef@unicef.pl

www.unicef.pl

unicef dla każdego dziecka